

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi

Cilt 2 - Sayı 1 - ISSN:2667-5692 - Periyot: Yılda İki Sayı

JOURNAL OF SYMMETRIC COMMUNICATION RESEARCH

JANUARY 2021

Volume: 2 Number: 1

ISSN: 2667-5692 Periyot: Yılda 2 Sayı

SİMETRİK İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

OCAK 2021

Cilt: 2 Sayı: 1

SAHİBİ

Simetrik İletişim Platformu

EDİTÖR

Doç. Dr. Fuat USTAKARA

EDİTÖR YARDIMCISI

Dr. Öğr. Üyesi Cihan BECAN

YAYIN KURULU

Doç. Dr. Ali KORKMAZ

Doç. Dr. Ercan AKTAN

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ŞAHAN

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülrezak ALTUN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Caner ARABACI (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Ümit ARKLAN (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet AYHAN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Bünyamin AYHAN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer BAKAN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Şükrü BALCI (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN (Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Yıldız Dilek ERTÜRK (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur GÜNDÜZ (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Himmet HÜLÜR (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Metin IŞIK (Sakarya Üniversitesi)

Prof. Dr. Naci İSPİR (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet KALENDER (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ece KARADOĞAN DORUK (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdullah KOÇAK (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Seda MENGÜ (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Nejat ÖZÜPEK (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Nilüfer SEZER (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Murat VURAL (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine YAVAŞGEL (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Onur BEKİROĞLU (19 Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Göksel GÖKER (Fırat Üniversitesi)
Doç. Dr. Özgür SELVİ (Kırıkkale Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet TARHAN (Selçuk Üniversitesi)

Kapak Tasarımı: Muzaffer KARATAŞ

Yayın Tarihi: Ocak 2021

Dergi Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/siad>

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi, hakemli bir akademik dergidir. Dergimiz; Asos İndeks ve Academic Resource Index tarafından taranmaktadır. Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere yılda iki kez yayımlanır. Dergide yayımlanan çalışmaların sorumluluğu yazar(lar)ına aittir. Kaynak göstermeden alıntı yapılamaz.

Cilt: 2 Sayı: 1

Bu Sayının Hakemleri

Doç. Dr. Ali Murat KIRIK

Doç. Dr. Fatma NİSAN

Doç. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

Dr. Öğr. Üyesi Murat BAŞARIR

İÇİNDEKİLER

1-20

Yerel Basının Geleceği Üzerine Nitel Bir Çalışma: Hakikat Ve Büyük Sivas
Gazeteleri Örneği

Özlem BARIŞ

ozlem.baris@hbv.edu.tr

21-47

'Feminist Dergisi'nin Kapak Sayfalarının İncelenmesi

Doç. Dr. Ali KORKMAZ

alikorkmaz@erciyes.edu.tr

Derya BOYRAZ

deryaboyraz89@gmail.com

EDİTÖRDEN

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi, 2021 yılı Ocak ayında yayımlanan ikinci cildinin ilk sayısı ile okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Simetrik İletişim Platformu üyeleri, yayımladıkları Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi ile iletişim bilimleri alanına katkı sunmaya devam etmektedir.

Akademik dergimiz; Asos İndeks ve Academic Resource Index tarafından taranmaktadır. Zaman ilerledikçe dergimizi tarayan veri tabanı ve indekslerin sayısında artış olacağı görülecektir.

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'nin ikinci cildinin ilk sayısında iki çalışmanın yer aldığı fark edilmektedir. Bu çalışmaların her ikisi, araştırma makalesidir. Bu sayıdaki çalışmaların, gazete ve dergi merkezli olduğu, dolayısıyla yazılı medya odaklı bir içerik ile karşılaştığımız anlaşılmaktadır.

Dördüncü sayının ilk makalesi, “Yerel Basının Geleceği Üzerine Nitel Bir Çalışma: Hakikat Ve Büyük Sivas Gazeteleri Örneği” adını taşıyan bir araştırma makalesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özlem Barış'ın kaleme aldığı bu çalışma, yerel gazeteciliğin sorunlarını Sivas örneğinde incelemekte ve bunu derinlemesine görüşme metodu ile sorgulamaktadır.

İkinci makale, “ ‘Feminist Dergisi’nin Kapak Sayfalarının İncelenmesi” başlıklı bir araştırma makalesi olmaktadır. Bu çalışmada, Feminist Dergisi sayılarının kapak sayfaları göstergebilim çözümlemesiyle irdelenmektedir. Çalışmanın içeriği, ülkemiz gündeminde sürekli yer edinen kadın hakları, kadın hareketleri ve feminizm konuları üzerine odaklanmaktadır.

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 13.11.2020 Yayına Kabul Tarihi: 09.01.2021

YEREL BASININ GELECEĞİ ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA: HAKİKAT VE BÜYÜK SİVAS GAZETELERİ ÖRNEĞİ

Özlem BARIŞ*

Öz

Yerel gazeteler demokratik sistemin işleyişi, kamuoyu oluşumu, yerel yönetim ile halk arasındaki iletişimin sağlıklı sürmesi adına önem taşımaktadır. Piyasada bulunan rekabet yarışından yenik ayrılan yerel gazeteler dijitalleşme ile birlikte haberin anlık çevrim içi platformlarda sunulması sonucunda tiraj ve reklam geliri kaybetmiştir. Reklam gelirlerine bağımlı hale gelen yerel gazeteler ticari kaygıyla kamuoyu oluşumunu, çoksesliliği sağlama görevini, yerel yönetim ile halk arasında sağlıklı iletişim kurma ve demokratik alan inşa etme işlevlerini yitirmektedir. Var olan ekonomik sorunlarına her geçen gün yenisi eklenen yerel gazeteler bugün kapanma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu nedenle yerel gazeteciliğin gelecekte var olup olmayacağı ciddi bir tartışma konusudur.

Bu çalışma gelecekte yerel gazetelerin var olup olmayacağı sorusuna ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada Sivas'ta yerel gazetecilik faaliyetini sürdüren Hakikat ve Büyük Sivas gazeteleri ile yapılandırılmış sorular çerçevesinde derinlemesine bir görüşme yapılmıştır. Gazeteler dijital ve basılı yerel gazetecilik faaliyetini sürdürdüğünden iki farklı formatın en eski temsilcilerinden olmaları bakımından önemli görülmüştür. Bulgular yerel gazeteciliğin geleceği çerçevesinde ele alınarak yeniden yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Gazeteler, Gazetecilik, Yerel Gazeteciliğin Geleceği

A QUALITATIVE STUDY ON THE FUTURE OF LOCAL PRESS: THE EXAMPLE OF HAKİKAT AND BÜYÜK SİVAS NEWSPAPERS

Abstract

Local newspapers are important for the functioning of the democratic system, the formation of public opinion, and for a healthy communication between the local government and the public. Local newspapers that have lost the competition in the market have also lost circulation and advertising revenue due to the digitalization of the news and their presentation on the online platforms. Local newspapers, which have become dependent on advertising revenues, lose their functions of establishing public opinion, providing polyphony, establishing healthy communication between the local administration and the public and building a democratic space with commercial concerns. Local newspapers, whose economic problems are increasing day by day, are in danger of closing today.

This study is prepared to shed light on the question of whether local newspapers will exist in the future. In the study, in-depth interviews were held with Hakikat and Büyük Sivas newspapers, which are the oldest local

* Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5010-7776

ATIF: Barış, Ö. (2021). "Yerel Basının Geleceği Üzerine Nitel Bir Çalışma: Hakikat Ve Büyük Sivas Gazeteleri Örneği". *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*. 2 (1): 1-20.

journalism activities in Sivas, within the framework of structured questions. The findings were reinterpreted within the framework of the future of local journalism.

Key Words: Local Newspapers, Journalism, the Future of Local Journalism

GİRİŞ

Gazeteciliğin gelecekte var olup olmayacağı tartışması Elizabeth Bird (2009), Vincent Mosco (2009), James Curran (2010) gibi yazarların çalışmalarıyla dünya çapında irdelenirken aynı tartışmanın Türkiye’de de ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Özellikle dijitalleşme, holdingleşme, tekelleşme sonucu ana akım gazetelerin devleştiği dönem küçük ölçekli işletmeler ve yerel basın daha da güç kaybetmiştir. Kâğıt, mürekkep, baskı, dağıtım gibi masrafların da bulunduğu basılı yerel gazeteler için ekonomik sıkıntılar diğer gazetelere göre daha yoğun görülmektedir. Böylelikle yerel gazetelerin gelecekte var olup olmayacağı tartışması daha ciddi safhalara ulaşmaktadır.

Yeni teknolojilerle birlikte ortaya çıkan, haberin anında verilmesi durumu basılı olsun olmasın yerel gazetelerin süreçten daha kötü etkilenmesine neden olmaktadır. Yeterli teknik araç, altyapı, elaman bulunduramayan basılı yerel gazeteler Pek çok yerel gazete online formata geçerken basılı gazetecilik yapan kuruluşlar da her an kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır (Bird, 2009: 293).

Mürekkep, kağıt maliyetinin artışı ve tiraj kaybıyla birlikte gelir seviyesi ve kaynakları da her geçen gün azalan yerel gazeteler ticari bir işletme olarak kâr etmeyi amaçlayan gazete sahiplerinin zarar etmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla iletme sahipleri kuruluşlarını ayakta tutabilmek için farklı yollara başvurmaktadır. Siyasi propaganda aracı haline gelmek bunlardan biridir. Ekonomik darboğazdan kurtulma çabası yerel gazeteyi kamu yararı gütmekten çok kâr kaygısı taşıyan bir tüketim ürünü haline getirmektedir. Bu doğrultuda yerel gazetelerin çok sesli, kamu bekçisi ve demokratik olma özellikleri yitirilmektedir.

Bu çalışma her geçen gün ekonomik sıkıntıları artan ve kapanma tehlikesiyle karşılaşan yerel gazetelerin gelecekteki konumunu saptamayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla çalışma gelecekte yerel basın faaliyetinin var olup olmayacağına dair yargı oluşturmaktadır. Çalışmada 2013 yılında ekonomik kaygılar nedeniyle birleşen Sivas yerel basınından en az 5 yıllık gazetecilik geçmişi bulunan ve en eski basılı yerel gazetecilik faaliyeti sürdüren Hakikat ve online formatta yerel gazetecilik faaliyeti sürdüren Büyük Sivas gazeteleri örneklem olarak alınmaktadır. Her iki gazetenin sahiplerinin görevlendirdiği temsilciler ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Böylelikle yerel basının sosyal, ekonomik, politik sorunlar çerçevesinde gelecekteki konumu için saptamalar yapmaya çalışılmıştır.

1. Ekonomi Politik Yaklaşımı ve Yerel Basın

Ekonomi Politik Yaklaşımı kitle iletişim araçlarının ekonomik fayda anlayışıyla sahiplik yapısının ideolojinin, siyasal ilişkilerin içeriklerde nasıl değişime uğradığını ele alan bir yaklaşımdır. Medya sahipliğini, ekonomi ve ideoloji ilişkisini Marksist temelde incelemektedir. Bu yaklaşıma göre kapitalist piyasada gazeteler kâr sağlayan birer tüketim aracı haline gelmektedir. Bu nedenle medya sahipliği finansmanları gazeteleri kamu yararı güden, demokratik, çoğulcu olmaktan çıkarıp daha fazla kâr elde etmeyi sağlayan tüketim ürünleri haline getirmektedir. Böylelikle haber kuruluşları gazetecilik ve mali çıkar aracı oluşturmaktadır (Uzun, 2009: 88). Egemen ticari medya, kâr sağlama aracı olan reklam gelirleri nedeniyle holdingleşme, rekabet yarışı içerisine girmektedir. Medyada devleşmiş kuruluşlar diğer kuruluşlar için ezici bir hal alırken gazeteciliğin özgürlüğü de sorgulanır hale gelmiştir (Herman ve Chomsky, 2012: 352). Ayrıca gazetelerin daha fazla kâra ulaşma hedefleri gazeteleri siyasal baskılara göre de şekillenmeye yönlendirmektedir (Adaklı, 2010: 69).

Siyasi baskıların yanı sıra iletişim teknolojilerinin, telekomünikasyon ağının, kitle iletişim araçlarının uluslararası bir sermaye pazarına açılması medyanın gelişimi ve özgürlüğü için büyük bir tehdit oluşturmuştur. Medyanın yönlendirme işlevi pazarlama ve satma üzerine yoğunlaştığında sermaye sahipleri bu araçları tek elde toplayarak holdingleşme yaratmış küçük ölçekli gazetelerin kapanmasına neden olmuştur (Çağlak, 2019: 33).

Yerel gazeteler günümüzde varlığını sürdürebilmek için çeşitli ekonomi politik faaliyetlerin içerisinde bulunmaktadır. Yerel basının günümüzde yaşadığı sorunlar ekonomik anlamda girilen bir dar boğaza neden olmaktadır. Dijitalleşme ile okur ve reklam geliri kaybeden yerel gazetelerde özellikle siyasi finansmanlar ve tekelleşmeler yerel basının demokratik işlevine engel olmaktadır. McManus gazetelerin kamu yararından çok kâr amacına odaklandığını belirtmiştir. Yerel gazeteler de hayatta kalma ve gelir elde edebilme amacıyla kendilerine kâr etmeyi sağlayan yollar aramaktadır. Yerel gazetelerin sahiplik yapısı bu bağlamda değiştiğinde gazeteler de siyasi ve politik ideoloji savunucusu haline gelmektedir. Kapitalist girişimlerle ulusal basının devleşmesi yerel basının destek almadan devam edememesine sebebiyet vermektedir (Tokgöz, 2016: 139). Ekonomi Politik Yaklaşımı da özgürleşme, serbest ticaret anlayışı, rekabet gibi faktörleri öne sürerek büyük şirketlerin devleştiğini yerel basın gibi küçük ölçekli yayın yapan gazetelerin büyük şirketlerce yutulduğunu ya da yok olduğunu savunmaktadır (Güngör, 2016:141).

Gazetelerin içinde buldukları ekonomik sıkıntılar istatistikî bilgilere de yansımaktadır. Yapılan araştırmalarda WAN-IFRA raporları 2007-2012 yılları arasında dünya çapında basılı gazete tirajında %39 düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır (Altay, 2013: 71). 2010- 2011 yılı TÜİK verilerine göre 2010 yılında Türkiye’de 2501 olan yerel gazete sayısı 2011 yılında 2618 olarak kayıtlara geçmiştir (TÜİK, 2011). Bu yıllarda yerel gazete sayılarında artış yaşanmaktadır. 2011 yılında toplam gazete tirajı içerisinde % 17,4’lü dilimde yerel gazeteler yer almaktadır. 2012 yılında 394.260.858 olan yerel gazete toplam tirajları 2013 yılında 386.886.781’e düşmüştür. 2014 yılında devam eden düşüş tiraj rakamlarını 294.883.759’a çekerken 2015’de yerel gazetelerin tiraj toplamaları 285.440.701 olarak saptanmaktadır (TÜİK, 2015). 2019’ da ise bu rakam %17,6 olarak değişmiştir (TÜİK, 2019). 2019 yılı TÜİK verileri gazetelerin yıllık tirajının %17,6 azaldığını bu gazetelerin %91,3’ünü yerel gazetelerin oluşturduğunu ortaya koymaktadır (TÜİK, 2019).

Türkiye özellikle yazılı gazetelerin tiraj kaybı yaşayarak ekonomik sıkıntılarla kapanmaya başladığı bir ülke olmaktadır. Bu tiraj kaybı yaşayan gazetelerin çoğunluğu yerel gazetelerdir. 2019 Basın İlan Kurumu verilerine göre Türkiye’de Basın İlan Kurumuna kayıtlı 642 yerel gazete bulunmaktadır. Bu gazetelerden 422 adedi valiliklerin görev alanında bulunmaktadır. Bu rakamın Türkiye genelindeki gazetelere oranı %91,3’dür. Türkiye genelinde Basın İlan Kurumu’na kaydı olmayan yaklaşık 1150 yerel gazete bulunmaktadır. Bu gazetelerden 125’i 2019 yılında kapanmıştır (BİK Raporu, 2019). Bu kapanmalarda her yerel gazetenin en asgari 10 kişi ile çıktığı düşünüldüğünde işsiz kalan gazeteci sayısının yaklaşık sayısı da ortaya çıkmaktadır. Yerel basın çalışanı gazetecilerin bir kısmı asgari ücretle çalışırken bir kısmı asgari ücret bile alamamaktadır (TGC, 2019).

2012 yılında Basın İlan Kurumu ve dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç birlikte yerel gazetelerin daha nitelikli hale gelmesi için birleşme teklifi sunmuştur. Bu süreç sonrasında pek çok şehirde yerel gazeteler birleşmiştir (Işık ve Eşitti, 2017: 987).

1.1. Türkiye’ de Yerel Basının Etkilendiği Dönemler

Yerel basın Türkiye’de ilk olarak Osmanlı Devleti içerisinde doğmuştur. 1856’da ilan edilen Islahat Fermanı Vilayet Nizamnamesi’yle mutlakiyetçi otoriter yönetimlere halkın katılımı ile güç azaltmış sonucunda yerel yönetimler ortaya çıkmıştır. Bu durum yerel basının oluşumunda temel taşı niteliğindedir. Vilayetlerde salname adı verilen bildirilerin yayınlaması bölgesel resmi gazete olarak adlandırılmıştır. İlk vilayet gazeteleri padişah emirleri, atamalar, bölge sağlığı, fiyat gibi bilgileri içermiştir. Bu bağlamda yerel basının bürokratik iletişim

kurmak için kullanıldığı söylenebilmektedir. Vilayet gazeteleri Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımından otoritenin haberdar olması amacıyla kullanılmıştır (Altın, 2017: 103).

Milli mücadele döneminde halkın savaş hakkında bilgi edinmesi, savaşı desteklemesi ve propaganda yapılması amacıyla yerel basın kullanılmıştır. Özellikle İrade-i Milliye ve Hâkimiyet-i Milliye gazeteleri Anadolu'da halkı savaşı desteklemeye davet eden gazeteler arasında (yerel basın) yer almaktadır (Gezgin, 2007: 55). Bunun yanı sıra Fransız'ları destekleyen Adana'da haftada iki kez çıkarılan Ferda gazetesi gibi milli mücadeleye muhalif gazeteler de bulunmaktadır. Ali İlmî Efendi tarafından neşredilen gazete Milli Mücadele karşıtı en etkili gazetelerden biri olmuştur. (İslam, 2009: 158).

Cumhuriyetin ilanı sonrasında yerel basın kuruluşlarının sayısında düşüş yaşanmaktadır. Tek parti otoritesinin güçlü olduğu yıllarda basın devlet sözcüsü olarak yer almaktadır. Takrir-i Sükûn Kanunu (4 Mart 1925) ile irtica, isyan ve huzur bozucu yayın yapan gazeteler kapanmıştır. Düşüşün bir diğer sebebi Osmanlıca yayın yapan gazetelerin TBMM tarafından alınan Latin harflerinin kullanımı kararı ile yayını durdurması olmaktadır. Süreçte yetişmiş eleman ve okur sıkıntısı yaşayan gazetelerde tiraj düşüşü ve kapanmaya varan olaylar görülmektedir. Aynı zamanda dönemin hükümeti tarafından belirli gazetelere destek sağlanmaktadır. Fakat genel anlamda yerel gazeteler olumsuz etkilenmektedir (Kabacalı, 2000: 162).

1931'de Matbuat Hürriyeti ve Matbu Eserler Neşri Hakkında Kanun çıkarılmış gazete çıkarmak için ruhsat almanın zorunluluğu ortadan kalkmış bunun yerine hükümete bildiri verme zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca gazete sahibine en az lise mezunu ve yazı işleri müdürüne en az yükseköğretim bitirmiş olma koşulu getirilmektedir. Bu durum yerel gazetelerin sayısının daha da düşmesine sebebiyet vermektedir (Gezgin, 2007: 61).

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği ilk yıllarda basın özgürlüğüne vurgu yapılmıştır. Özellikle 24 Temmuz 1950'de TBMM'de kabul edilen 5680 Sayılı Basın Kanunu ile gazete ve dergi yayımlamak için bildiri ile bildirme yeterliliği getirmiştir. Bu süreçler gerek yerel gerekse genel anlamda gazete ve dergi sayısında artış sağlamaktadır. 1954 yılına gelindiğinde iktidar ve basın arasındaki ilişkilerin bozulması basın özgürlüğünün önüne geçmekte basının desteklendiği sübvansiyonları engellemektedir (Girgin, 2009: 225). 1960'lı yıllarda darbenin gerçekleşmesi sonrasında 1961'de 195 sayılı kanun çıkarılmış Basın İlan Kurumu resmi ilan dağıtımını sağlamıştır. Yine 1961 Anayasası'nda yer alan 23. Madde gazete ve dergi çıkarmada mali teminatın gerekmediği yasası yerel çapta yayın yapan gazete sayısını artırmaktadır. 1971 Muhtırası sonrasında yerel ve genel çapta yayın yapan gazeteler 1961

Anayasasının 22 ve 27. maddeleri çerçevesinde sınırlandırılmış savcılara gazete kapatma yetkisi verilmiştir. Bu dönemde renkli baskının gerçekleşmesi yerel basında okuyucu sayısının artışı sağlamaktadır (Topuz, 2003: 249). 1980'lere gelindiğinde 24 Ocak Kararları basında Neo-liberalleşmenin önünü açmaktadır. Neo-Liberalleşme sonrasında gazetelerde başlayan kâr amacı gütmeye arzusu 1980'lerin rotasında yerel basının ayakta kalma savaşına dönüşmeye başlamaktadır. Bu bağlamda yerel çapta yayın yapan gazeteler sermayeye bağlanmaktadır. 1980'lerde yerel basında düşüşe sebebiyet veren bir diğer husus askeri darbenin gerçekleşmesi sonrası 1983'te çıkarılan Basın Kanununun büyük maddi cezalara yer vermesi olmaktadır (Topuz, 2003: 259-263).

1980'li yılların yerel basında tahribe yol açtığı önemli hususlardan biri sermayeleşen gazetelerin büyümeye başlaması ve küçük gazeteleri yutması olmaktadır. 1990'lı yıllarda ise gazetecilere yöneltilen ağır para ve hapis, gazete kapatma ve yayın toplatma cezaları yerel basında büyük tahribata yol açmıştır. Özellikle 1980'li yıllarda politik yayın yapan gazetecilerin suikasta uğraması yerel gazeteleri politik içerik yayınlamaktan uzaklaştırmaktadır (Öç, 2014: 39-40).

2000'li yıllar gazetecilik faaliyetinin teknoloji ile içselleşmeye başladığı dönemler olmaktadır. Süreçte kimi yerel gazeteler sermayeleşmiş, endüstrileşmiş, ofset baskı yapabilmemiş reklam portföyünü genişletmişken bazı yerel gazeteler yalnızca devletin verdiği ilan gelirleri ile ayakta kalabilmiştir. 2000'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz yerel gazeteleri büyük çapta etkilemiş çok sayıda gazete kapanma yoluna gitmiştir (Keçili, 1984: 91). Büyük gazetelerin holdingleşmeye başlaması, yerel gazetelerin okur sayısı kaybetmesi, teknolojinin yaygınlaşması, altyapı yetersizliği, uzmanlaşmış eleman sıkıntısı gibi sorunlar baş göstermiştir (Girgin, 2009: 246-255). 2000'li yıllar özellikle teknolojinin gelişmesi sebebiyle yerel basında sorunların baş gösterdiği yıllar olmaktadır. Telefon ve internet ağının yaygınlaşması genel anlamda basılı gazeteciliği de etkilerken yerel basında yoğun tahripler yaşanmaktadır. Mobil teknoloji sayesinde küresel bilginin kolay edinilmesi okurların yerel basına karşı ilgi azaltmasına neden olmaktadır (Girgin, 2009: 122). Teknik altyapının, yetişmiş eleman sıkıntısının, sermaye yetersizliği, naylon kadrolar, okur ilgisizliği sorunlarının bulunduğu yerel basın gazete sayısının artmasıyla reklam ilan pastasından da küçük paylar almaya başlamaktadır.

1.2. Yerel Basının Sorunları ve İşlevi

Türkiye’de yerel basının sorunu diğer gazetelerle benzerlik göstermektedir. Basılı gazetelerin düşük tirajı, okunmama, dijitalleşmeye yönelme nedeniyle gazete okumaya vakit ayrılmaması yerel basının ekonomik sorunlarının en başında yer almaktadır (Delibaş, 2012: 9).

Finansman ve sermaye sorunu yerel gazetelerin güçsüz ve küçük ölçekli yayıncılık yapısı içerisinde kalmasına neden olmaktadır. Yerel gazeteler kongre, tüzük, zayi ilanları ve resmi ilanlarından oluşan bir gelir kaynağına sahiptir. Yerel gazete sayısı arttıkça gazetelerin reklam pastasından aldıkları gelir oranı azalmaktadır. Bu nedenle reklam kapma yarışına giren yerel gazeteler kamusal yayıncılık görevini aksatmaktadır. Devlet tarafından verilen destekler yalnızca sorunların kısa süreli hafifletilmesini sağlamaktadır (Şeker, 2007: 323).

Yerel gazetelerin ilan ve reklam alabilmesi için çok fazla sayıda okura ulaşması gerekmektedir. Bu durumda belirleyici olan unsur gazetenin tiraj sayısı olmaktadır. Fakat çok fazla yerel gazetenin bulunması, ulusal gazetelerin yerel bölge haberleri, yerel gazetelerin ideolojik temelli yayın yapmaları, yerel bölgelerde okuma yazma oranlarının düşük olması gibi etkenler yerel gazetelerin tiraj sorunu yaşamasına neden olmaktadır (Karadoğan, 2012: 90). Yerel basının bir diğer sorunu ise çıkarılan gazetenin dağıtım faktörlerinin bulunmamasıdır. Düşük bütçeyle küçük ölçekli yayın yapan yerel gazetelerde dağıtım sağlayacak personel ve araç sıkıntısı bulunmaktadır. Bu nedenle gazetelerin dağıtımını da sınırlı sayıya erişmektedir (Erdoğan, 2007: 177).

Yerel gazete sayısındaki artış da kamu yayıncılığı için önemli olan yerel gazetelerin sorunu haline gelmektedir. Bunun temel nedeni reklam pastasından kâr almak isteyen gazetelerin ortaya çıkması ve gazetelerde siyasi propaganda yapmayı amaçlayan ideolojik kanatların bulunmasıdır (Girgin, 2009: 249). Yerel basının bir diğer sorunu ise sürekli gelişen ve değişen teknolojiyi yakalamada geri kalmasıdır. Yerel basında ekonomik sorunlar gazetelerin yeni teknolojik araçlara ulaşmasına engel olmaktadır. Gazeteler genellikle eski teknolojik araçlar ve kendilerine hibe edilen baskı araçlarını kullanmaktadır. Bu durum yerel gazetelerin kullandığı araç gereçlerin de haberleri sunma ve okunurluğunu sağlamada yetersiz kaldığına işaret etmektedir (Şeker, 2007: 250).

Yerel gazetelerin sahiplik yapısının gazetecilik eğitimi almamış kişilerden oluşması yerel basının siyasi sosyal güç devşirme amacı gütmesine neden olmaktadır. Bu durum okurun da yerel gazeteye desteğinin azalmasına sebebiyet vermektedir. Çalışanlar açısından

da objektifliği sorgulanır bir meslek ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Demirkent,1998: 35).

Yerel basının bir diğer sorunu ise profesyonel gazetecilik eğitimi almış çalışanların yerel gazetelerde çalışmaması ve yerel gazetelerde çalışan personelin gazetecilik eğitimi almamış olmasıdır. Bu durum yerel basını niteliksiz hale getirirken ayrıca reklam pastasından gelir kazanmaya çalışan gazetecilik meslek ve etik anlayışından uzaklaşan kamu yayıncılığı özelliğinden soyutlanan birer gazeteler haline getirmektedir (Tokgöz, 2001:8).

Yerel basının bir de “nylon gazete” ile mücadelesi bulunmaktadır. Nylon gazeteler reklam ve ilan ile doldurulmuş gazete görünümlü broşürlerdir. Bu gazeteler gazetecilik işlevi gerçekleştirilmemektedir. Basın İlan Kurumu’nun desteğinden faydalanmak için piyasaya pek çok yerel gazete sürülmektedir. Seçim zamanı ortaya türeyen siyasi kutupların propaganda aracı propaganda gazeteleri de vardır. Gazete içerikleri seçimlere göre aday reklamı yapmakta ve siyasi teşvik olmaktadır. Ayrıca siyasetçiler bu gazeteleri satın alarak “besleme basın” olayını gerçekleştirmektedirler (Gürel, 2004: 65).

Yerel gazetelerin bir diğer sorunu ise gazetecilik faaliyetinin nitelikli olmamasıdır. Yerel gazeteler genellikle ilan ve reklam gelirlerine bağımlı kalarak özgün haber üretmek yerine masa başında ajanslardan alınan haberleri okuruna sunmaktadır. Bu durum da yerel gazetelerin okurlarca tercih edilmemesine sebebiyet vermektedir. Fakat yerel basının faaliyetlerini demokratik bağlamda ve işlevleri nedeniyle devam ettirmesi gerekmektedir. En genel anlamıyla bu işlevler;

Yerel gazeteler buldukları bölgelerden dolayı “taşra basını” adını da alabilmektedir. Bu ad taşra şehirlerde yönetici ve yönetilenler arasında sağlıklı bir ilişkinin ortaya konmasının temsilini taşımaktadır. Taşra halkının yöneticiden beklentileri, istekleri, sorunları üst mercilere iletilirken üst mercilerin kararları, uygulamaları da yerel halka duyurulmaktadır. Dolayısıyla yerel basın taşrada yöneticinin denetlenmesini de sağlayabilmekte ve basının dördüncü kuvvet işlevini sürdürmektedir (Büyükbaykal, 2012: 85). Yerel gazeteler kamu ve iktidar arasında kilit bir rol da oynamaktadır. Yerel gazeteler ana akım medyaya birinci kaynaktan haber iletimi de yapabilmektedir. Bu doğrultuda yerel halkın da katılımcı olarak bulunduğu bir demokrasi alanı oluşturmaktadır (Fimstone ve Coleman, 2014:599).

Yerel basının kamuoyu oluşturma gibi bir işlevi de bulunmaktadır. Taşrada meydana gelen olaylar hakkında düşünce ve yargı oluşturulmaktadır. Ayrıca yerel gazetelerin içerisinde buldukları bölgelerde halkı eğitmek gibi bir işlevi de bulunmaktadır. Böylelikle yerel halkın toplumsallaştırılması gerçekleştirilmektedir. Seçim dönemlerinde ulusal iradenin doğru

yönlendirilmesinde yerel gazeteler aktif rol oynamaktadır. Bu bağlamda karşıt düşüncelerin gazetelerde kendine yer bulması, her kesimin gazetelerde temsil edilmesi de demokrasi ve çok sesliliğin sağlanması adına önemlidir (Gezgin, 2007: 74).

Yerel basın demokrasi kültürünün yaygınlaşması konusunda önemli bir araçtır. Yönetimlerin uygulamalarında ortaya çıkan hatalar yerel basın aracılığıyla ortaya çıkarılmalıdır. Böylece kamunun verdiği etkiyle denetim yaparak demokratik sistemin aksaklarının düzeltilmesini sağlamaktadır. Yerel basın yerel halkın yönetimlerde demokrasi gereği kendini yönetme imkânı sağlamaktadır. Bunu halkın tepkisini gündemde tutarak gerçekleştirmektedir (Pustu, 2005: 124).

1.3.Yerel Basının Geleceğine Dair Öngörüler

Yerel basının geleceğine dair öngörüler çeşitlidir. Bu bağlamda gelecekte yerel basının çevrim içi ilerleyeceğine dair düşünceler bulunurken gelecekte yerel gazetelerin olmayacağına dair düşünceler de bulunmaktadır. Dijitalleşme gazetelere yeni okurlar kazandırsa da basılı gazetelerden sağlanan kâr kadar faydalı olmamaktadır. Bu nedenle ilerleyen dönemlerde yerel gazetelerde birleşme ve tekelleşmenin daha yoğun görüleceği düşünülmektedir. Ayrıca gazetelerin gelir artırmak için hiperlokal hale gelmesi beklenmektedir. Bunu yanı sıra yerel blogların da yerel gazetelerin boşluğunu doldurmada önemli bir görev üstlendiği düşünülmektedir. Özellikle Avrupa'da hiperlokal gazetelere daha fazla önem verilmektedir. Yerel gazetelerin ilerleyen safhalarda daha çok okur çekebilmek adına daha marjinal içerikler üretmesi beklenmektedir. Yerel gazete çalışanlarından da multimedya üzerine profesyonelleşmiş çalışan olması gerekmektedir (Twycross, 2017: 10).

Türkiye'de yerel gazetelerin geleceğinde büyük endüstriyel gazetelere de iş düşmektedir. Yabancı medya bu işlevi şimdiden kazanmaktadır. BBC gibi medya devleri yerel gazetelere muhabir tesisi yapıp maaşlarını kendi vermektedir. Bu şekilde yerel gazetelerle işbirliğine girişmektedir. Yerel bölgelerde bulunan gazetelerin kooperatifleşmesi beklenen bir diğer durumdur (Twycross, 2017: 20). İnternetin tüm ülke içerisinde yaygınlaşmasıyla kâğıda basılı yerel gazetelerin de habere hızlı erişme, okur kesimini artırma, arşive kolay ulaşma, habere bilgi linkleri koyabilme, okurla interaktif iletişim sağlama nedenleriyle çevrim içi hale dönüşeceği düşünülmektedir (Gürcan ve Bekiroğlu, 2007: 24). Yerel basının gelecekteki konumuna dair bir diğer düşünce de Google, Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya uygulamaları üzerinden devam ettirilen bir yerel basının oluşacağına dair görüşlerdir (Makela, 2019: 3).

Nielsen gelecekte yerel basının olmayacağını söylemektedir (Franklin, 2009: 4). Rupert Murdoch ve News Corp'da gelecekte basılı yerel gazeteciliğin olmayacağını düşünmektedir. Onlara göre gelecekte yerel basın da çevrim içi hale gelerek "pay wall" uygulamasına geçecektir. Özellikle ulusal yayın yapan gazeteler daha fazla "pay wall" uyguladıklarında okurlar daha ucuz yerel gazetelere yönelecektir (CMSC, 2008: 69).

2.Sivas Yerel Basını

Sivas yerel basınının sıkıntıları Türkiye yerel basını sıkıntıları ile paralellik göstermektedir. Basının Sivas'ta gelişimi ise matbaanın 1878'de kurulmasıyla başlamaktadır. Sivas'ın ilk özel matbaası ise 1930'da kurulan Kamil Basımevi'dir. 1878'de ilk vilayet gazetesi Sivas basılmaya başlamıştır. İrade-i Milliye gazetesi de Sivas'ta basılmaya başlamıştır (Arı, 2006: 13).

1954 yılında Ülke gazetesi çıkarılmıştır. 1980'li yıllarda askeri darbenin oluşturduğu sıkıyönetim Sivas yerel basınında da görülmektedir. Bu dönemde 1968'de yayın hayatına başlayan Hürses gazetesi önemli çıkış yapmaktadır. 1986 yılında Yeni Ülke gazetesi çıkarılmaktadır. Bu gazete ilk defa ofset tekniğini kullanmaktadır. Yine 1986'da renkli ofset tekniği ile Sivas Olay gazetesi çıkarılmaya başlanmıştır. Belediye Başkanı Bekir Timurboğa 1987'de Beldemiz Sivas gazetesi adlı gazeteyi yayınlamaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda gazetelerin ebatlarında büyüme meydana gelmiştir (Yasak, 2009: 12). 1992 yılında yayın hayatına başlayan Hürdoğan gazetesi ilk deneme yayınları yaparak ortaya çıkan gazete olmuştur. 2000'li yıllarda Sivas'ta dört sayfalık yayınlanan Bizim Sivas, Yeni Ülke, Hürdoğan gazeteleri de bulunmaktadır. Daha sonraki gazeteler altı sayfa olarak çıkmıştır. 2010 yılında sadece ilk ve son sayfaları renkli olarak çıkarılan Sivas İzci gazetesi kurulmuştur. Yine 2010 yılında Gazete Şehir kuşe kâğıda basılarak çıkarılmıştır (Öç, 2014: 65).

2013 yılında Basın İlan Kurumu teşviki ve gazetecilerin anlaşması sonucu Sivas'ta yerel gazeteler matbaacılık şirketleri adı altında birleşmiştir. Böylelikle Basın İlan Kurumu'ndan ilan alan gazeteler Hakikat gazetesi, İrade gazetesi ve Memleket gazetesi olarak üçe düşürülmüştü (Nair, 2017: 87).

Bugün Sivas'ta yayın yapan: Büyük Sivas, Egemen gazetesi, Sivas Postası, Memleket Sivas gazetesi, Bizim Sivas, İrade gazetesi, Kangal Gündem gazetesi, Hadiselerle Hakikat gazetesi. MySivas gazetesi, Sivas Bölge gazetesi, Hakikat gazetesi gibi gazeteler bulunmaktadır.

Hakikat gazetesi: 1939 yılında kurulmuş 2013 yılında 14 yerel gazetenin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Anonim bir yapıda bağımsız günlük baskı yapan bir gazetedir. 1000'e yakın günlük tirajı ve 400 abonesi bulunmaktadır. Hem abonelik hem de bayii satışı yapılmaktadır. Büyük Sivas gazetesi ise (buyuksivas.com) 2013 yılında kurulan Büyük Sivas Medya Grubu'nun yayın yapan online organıdır.

Hakikat gazetesi temsilcisi Uğur Yiğit Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunudur. Gazetede 10 yıldan az bir süre yazı işleri müdürlüğü yapmaktadır. Yiğit, sarı basın kartı sahibidir. Soruları gazetede çalışan yazı işleri müdürü sıfatı ile cevaplandırmıştır. Büyük Sivas Gazetesi temsilcisi Murat Toraman ise Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji yüksek lisans mezunudur. Büyük Sivas Medya Grubu içerisinde şirket ortaklığında 2013 yılından itibaren faaliyet göstermektedir. Soruları gazetecilik faaliyeti sürdüren şirket sahibi sıfatı ile cevaplandırmıştır.

2.1. Örneklem - Kapsam

Araştırma Sivas il merkezinde basılı ve dijital gazetecilik faaliyetleri sürdüren Hakikat ve Büyük Sivas (buyuksivas.com) gazetelerini kapsamaktadır. Gazetelerin seçim nedeni Sivas il merkezinde yerel yayıncılık yapan ve basılı ve dijital gazetecilik faaliyetini sürdüren en az 5 yıllık yayıncılık geçmişi bulunan en eski gazeteler arasında olmasıdır. Sivas ise yerel gazetelerin ekonomik sıkıntılarla birleşmesi nedeniyle seçilmektedir. 5 Haziran 2020' saat 21.00'da yüz yüze gerçekleştirilmesi planlanan araştırmanın sınırlılığı soruların Covid-19 virüsü nedeniyle telefon ve mail aracılığıyla cevaplandırılmasıdır.

3.Yöntem

Araştırmada yöntem olarak derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yüz yüze yapılması planlanan görüşme Covid-19 virüsü nedeniyle online olarak mail üzerinden gerçekleşmiştir. 5 Haziran 2020'de gazete temsilcileri ile öncelikle kurumsal telefon numaraları aracılığıyla telefon görüşmesi yapılmış, araştırmaya katkı sağlayacakları belirlendikten sonra hazırlanan sorular kendilerine şahsi mail adresleri yoluyla iletilmiştir. Mail adreslerine iletilen sorular Microsoft Word belgesi şeklinde oluşturulmuş olup cevapların da aynı şekilde belge içerisine yazılması istenmiştir. Araştırmada kullanılan sorular yapılandırılmış açık uçlu sorular olmaktadır. Görüşmeciler gazete sahiplerinin görevlendirmesi ile seçilmiştir.

Araştırmada kullanılan derinlemesine görüşme yöntemi yüz yüze konuşarak açık uçlu sorular yardımıyla konu hakkında bilgi, beceri, deneyim, tecrübe, gözlem aktarımı sağlayan bir yöntemdir. Özellikle sosyal bilimlerde iletişim, tarih, sosyoloji, psikoloji gibi alanlar içerisinde fazlaca kullanılmaktadır (McCracken, 1988: 9).

Görüşme yöntemi araştırmacıya birinci elden bilgi edinme imkânı sunmaktadır. Nitel yöntemlerin en güçlü ve en derinlikli bilgiye erişim yöntemlerinden biridir. Jhonson derinlemesine görüşme yöntemi kullanıldığında görüşmeciden elde edilen bilginin tüm yönleriyle ortaya konulduğunu söylemektedir (Jhonson, 2002: 106). Görüşme yönteminde görüşmeci ve görüşen aktif rol oynamaktadır. Görüşen kişinin yargılarını görüşmeye yansıtması araştırmayı önyargılı hale getirmektedir. Görüşmeyi yapan araştırmacı görüşme cevaplarını sınıflayarak sunmaktadır. Görüşme yöntemi araştırmacıya çeşitli detaylar, derin bir gözlem ve etraflıca deneyim toplama imkânı sunmaktadır (Tekin, 2006: 103).

Sohbet türü görüşme, genel görüşme rehberi türü görüşme yaklaşımı ve açık uçlu standartlaştırılmış görüşme olarak üç tür görüşme yöntemi bulunmaktadır. Bunlardan en fazla tercih edilen anlam yapılandırılmamış, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış anlamlarında kullanılmaktadır. Yapılandırılmış sorular önceden belirlenerek görüşmeciye sorulmaktadır (Punch, 2005: 167).

4.Bulgular

Görüşmecilerden öncelikle kişisel ve kurumsal bilgiler alınmıştır. Daha sonra açık uçlu yapılandırılmamış soruların cevaplanması istenmiştir. Cevapların sorulan sorulara göre gruplanması şu şekildedir;

4.1. Mevcut Durum

Yerel basının ayakta kalma mücadelesi günümüz koşullarında oldukça zorludur. Özellikle dijitalleşme neticesinde basılı gazetecilik önemini kaybederken basılı yerel gazetelerin içinde buldukları sıkıntılı süreç daha da fazlalaşmaktadır. Basılı yerel gazetelerin mevcut durumunu anlamak için görüşmecilerin her ikisine de içinde buldukları yerel gazetecilik faaliyetini nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Büyük Sivas gazetesi temsilcisi tarafından durum şöyle açıklanmıştır:

Murat TORAMAN: “Tabi her yerde olduğu gibi mevcut ekonomik koşullardaki sıkıntılar bizleri de etkiliyor. Belirli sayıda personel vb. şartları bulunan belirli kurullarla devletten ilan parası alabilen basılı gazetecilik yapan kuruluşlar maliyetlerini neredeyse karşılayamayacak durumdadır. Eğer buyuksivas.com gibi haftalık gazete basar, daha çok

dijital ortama ağırlık verirseniz de ancak sadece reklama dayalı gelir elde edebiliyorsunuz. Sosyal medyada Facebook, Instagram vb. ortamlarda reklam verilmesi oldukça kolay ve düşük maliyetli olması nedeniyle bu konuda da zorluk yaşanıyor. Ulusal birçok yayın organı basılı gazeteden vazgeçerek dijital ortamda yayın hayatını sürdürüyorsa bu tamamen ekonomik desteğin yetersizliğindedir.”

Büyük Sivas gazetesi temsilcisi yerel basın bugünkü durumunu oldukça sıkıntılı bulurken genellikle ekonomik sıkıntılara yoğunlaşmıştır. Hakikat gazetesi temsilcisi de ona benzer bir tutumla şu açıklamayı yapmıştır:

Uğur YİĞİT: “Yerel basın günümüzde ana akımın eziciliği, eleman sıkıntısı, internet gazeteciliği ve bunun gibi birçok sorunla mücadele ediyor. Yerel basın kendi kendine yetemeyecek durumda ve gün geçtikçe can çekişiyor. Yerel basın yok olmaz ama bu kısır döngü de sayısı çok az kalacaktır.”

Her iki temsilci de günümüzde yerel basının durumunu gelir, istihdam, dijitalleşme, rekabet piyasası çerçevesinde ele almaktadır. Bu bağlamda Sivas'ta bulunan iki gazetenin içinde bulunduğu durum Türkiye'deki diğer yerel gazetelerle uyusmaktadır.

4.2.Dijitalleşme

Gerek yerel gerekse ana akım gazeteler için dijitalleşme önemli değişimler meydana getirmektedir. Bu değişimler haber siteleri, sosyal medya platformları gibi alanlarda haberin anlık servis edilmesi sebebiyle gazetelerin okur kitlesinde düşüşe neden olmuştur. Özellikle yerel basın gereken altyapı ve teçhizat ihtiyacını karşılayamadığı için daha fazla negatif yönde etkilenmektedir. Bu nedenle görüşmecilere günümüz yerel basını değerlendirilmelerinin ardından dijital teknolojilerin yerel basın üzerinde nasıl bir etki yarattığı sorusu yöneltilmiştir. Hakikat gazetesi temsilcisi soruya yerel gazetelerin dijitalleşme neticesinde kitle kaybettiğini vurgulayan şu açıklamayı yapmıştır:

Uğur YİĞİT: “Dijital dönüşüm günümüz teknolojilerinden kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkıyor. İnsanlar artık sabah kahvaltısında gazete bayisine gidip gazete alma alışkanlığını bıraktı. Sosyal medyadan anlık haber takip ettikleri için ertesi gün gazetede çıkan haber de artık okuyucunun ilgisini çekmiyor. Bu da tirajlara olumsuz yönde etki ediyor. Gazetecilerin reklam ve basın ilan kurumu desteği dışında önemli bir gelir kapısı olan gazete satışı dijitalleşme giderek zayıfladı. Büyük gazetelerin çektiği sıkıntı ortada iken yerel gazeteler daha büyük sıkıntılar çekiyor.”

Uğur Yiğit dijitalleşmenin özellikle basılı yerel gazetelere büyük bir negatif etki yaptığını dile getirmiştir. Dijitalleşme yerel gazetelerde okur kitlesinin kaybına neden

olmaktadır. Bu nedenle yerel gazetelerin ekonomik sorunu daha da artmaktadır. Aynı soruya Büyük Sivas gazetesi temsilcisi dijital teknolojilerin faydasını vurgulayan şu yanıtı vermektedir:

Murat TORAMAN: “Bizler de basılı gazetecilikten online formata geçtik. Baskı, dağıtım, teknik eleman vb. standart sorunlar yaşıyordu. Şu an daha fazla kitleye erişim sağlanıyor. Özellikle arama motoru ile artık bulunabilirliğinizi hızla artırmanız mümkün. Örneğin dünyanın kullandığı arama motoru olan Google’ da “Sivas Haber” araması yaptığımız da karşınıza olarak buyuksivas.com ‘u getirir. Bu bağlantının üzerine ancak daha aktif, daha çok ziyaret edilen bir portal olmalısınız ki Google sizi daha öne alsın. Özellikle WhatsApp hattı ve sosyal medya hesaplarının olmasıyla da insanlar bize bu iletişim kanallarından rahatlıkla ulaşabiliyor, her istediği bilgi, belge ve görüntüyü sunabiliyor. Eskiden bir haber için oraya giden muhabiriniz duruma yetişebilir ise haberleştirilebilirken şuan herkes bizim için gönüllü muhabir olmuş durumda.”

Basılı yayıncılık yapan haber kuruluşu temsilcisi tarafından verilen cevaplar dijital yayıncılığı tercih eden kitlenin artması, reklamcılar bu alana kaymasıyla özellikle basılı yerel gazeteler reklam kaybı yaşayarak daha sıkıntılı dönemler içine girdiğini göstermektedir. Dijital yayıncılık yapan haber kuruluşu ise devlet desteğinin azlığına rağmen dijital imkânları aktif kullanmaktadır.

4.3. Sorun

Günümüzde yerel basın gelir, gider, dijitalleşme, finansman, istihdam, altyapı, tekelleşme, rekabet, kitlesizlik gibi pek çok sorunu bulunmakta. Fakat yerel gazetelerin kapanmasına sebep olan en büyük nedenler ekonomik temelde yer almaktadır. Bu bağlamda görüşmelilere yöneltilen bir diğer soru yerel basının bugün en büyük sorununun ne olduğu sorusudur. Hakikat gazetesi temsilcisi bu soruya cevabı şöyledir:

UĞUR YİĞİT :“En büyük problem ekonomik. Dijitalleşme ile ilan gelirleri azaldı. Çoğu gazete ise kapanmak durumunda kaldı. Birleştirilenler de var. Gelirlerin azalmasıyla çok sayıda gazeteci de işsiz kaldı. Az sayıda personel ile yerel gazeteler gazeteleri çıkarmaya çalışır durumdalar. Gelirler azalırken, baskı masrafı gibi birçok kalem de ise artışlar meydana geldi. Gelir azalıyor gider artıyor. Böyle olunca da işçi çıkarmak gerekiyor. Gazete sahipleri de kâr elde etmediği gazeteyi çıkarmak istemez.”

Hakikat gazetesi temsilcisi soruyla birlikte gazetelerin ticari yönüne dikkat çekerken Büyük Sivas gazetesi temsilcisi en büyük soruna yerel basının desteklenmemesi konusuyula yaklaşarak şöyle cevap vermektedir.

Murat TORAMAN: “En büyük sorun destek azlığı. Devletin basın özgürlüğünü ciddi anlamda sağlayabilmesi için gerçekten özellikle yerel kaynakların ayakta kalabilmesi gerekiyor. Çünkü her kentli aynı zamanda bir köylüdür. Köyünün sorununu bilmek ise herkes için bence elzendir. Ekonomik anlamda ise reklam hususunda sosyal medya bizleri daha çok zorlamaktadır. İlan gelirlerine gelince devletin payı artırması oranları yükseltmesi kurumlara en büyük iyilik olacaktır. Çünkü maliyetler geliri karşılamıyor.”

Soruya verilen cevapta da yerel basının içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan destek almadan çıkamayacağı görülmektedir.

4.4. Yerel Basının Geleceği

Yerel basının gelecekte var olup olmayacağı tartışılan bir konudur. Uluslararası bir sorun haline gelen yerel basının geleceği tartışmasında yabancı basın kuruluşları daha aktif görevler üstlenmektedir. Türk basınında görülmemektedir.

Görüşmecilerin yerel basının en büyük problemini değerlendirmesi sonrasında kendilerine yerel basının gelecekte var olup olmayacağı sorusu yöneltilmiştir. Her iki gazete de aynı sonuca varırken dijitalleşmenin yerel gazeteler üzerindeki etkisi de ortaya konmaktadır. Büyük Sivas gazetesi temsilcisi soruya şöyle açıklık getirmektedir:

Murat TORAMAN: “Yerel basın her zaman var olacaktır. Asla bitmez. Belki tamamı dijitalleşir, belki kabuk değiştirir. Ulusal medya ulusal çaptaki meseleleri gündemine taşır ve bu konuda insanların bilgiye farklı araçlardan ulaşması sağlanabilir. Fakat örneğin Sivas’ta bir mahalledeki problem, bir köydeki kanalizasyon ya da bir kurumda ki işleyiş bozukluğu Sivaslı için önemlidir. Artı ulusal anlamda veri akışının da sağlanabilmesi için yine ulusal kuruluşlar yerelde mecburen temsilci barındırmalıdır. Yerel kuruluşlar varken de bu yapı kendiliğinden zaten oluşuyor.”

Hakikat gazetesi temsilcisi de Büyük Sivas gazetesi temsilcisine benzer bir tutumla soruya yaklaşırken yerel gazetelerin destekler sayesinde gelecekte bulunabileceğini vurgulayan şu cevabı vermektedir:

Uğur YİĞİT: Yerel basın bulunduğu bölgenin sesidir. Gelecekte de yerel basın var olmaya devam edecektir. Belki kabuk değiştirir onu zaman gösterir. Yerel gazeteleri yaşatmak için devlet desteğinin olması şart. Büyük gazetelerin yazdığıyla yerel halk pek ilgilenmiyor. Özellikle Sivas gibi Anadolu şehirlerinde halk yerel gazetede kendi ilinde haberler görmek ister. Bu da yerel basının süreklilik göstermesiyle olur. O yüzden yerel basını ayakta tutmak için gerekli destekler sağlanmalıdır.

Yerel basının geleceği tartışmasında gelecekte yerel basının olmayacağı görüşü de yer almaktadır. Fakat görüşmeciler yerel basının gelecekte var olacağı konusunda hem fikir

olmakta. Görüşmeciler arasında ise basılı gazeteciliğin varlığının kesinleşmediği yönünde şüpheli yorumlar bulunmakta. Görüşmecilere son olarak yerel basının gelecekte var olması için neler yapılmalı sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya Büyük Sivas gazetesi temsilcisi şöyle cevap vermektedir.

Murat TORAMAN: “Açıkçası bu konuda yapılan çalışmaları çok yeterli görmüyorum ve pek umudum da yok. Her kurum bireylerinden başlamak üzere öncelikle kendisini yenilemeli ve kendisinden başlamalı. Yerel basının gelecekte var olmasına gelince kendisini hazırlayan, teknik altyapısı iyi olan her kuruluş yerel ya da genel nereden yayın yaparsa yapsın önde olacaktır.”

Büyük Sivas gazetesi temsilcisi yerel basının geleceğinin ancak çağa ayak uydurma ve yenilenme çerçevesinde var olabileceğini savunmaktadır. Bu bağlamda kendisi gazete sahiplerine de yenilenmenin bir zorunluluk olduğunun mesajını vermektedir. Aynı soruya Hakikat gazetesi temsilcisi şöyle cevap vermiştir.

Uğur YİĞİT: “Yerel gazeteciliğin durumu tartışılıyor ama çözüm üreten yok. Gazetecilik vakıfları kendi menfaatleri doğrultusunda çalışan örgütler ben bugüne kadar hiçbir gazetecinin ve gazetenin hakkını savunduklarını görmedim. Yerel basını ekonomik yönden rahatlatmak için ilan gelirleri dışında özel sektörün reklamlarıyla destek olması şart yoksa gelirler azaldıkça yerel basın ekonomik yönde çıkmaza doğru sürüklenmeye devam edecektir.”

Sonuç ve Öneriler

Yerel basının geleceği her ne kadar tartışılır bir konu olsa da örneklem alınan basılı ve dijital yayıncılık yapan her iki gazetenin temsilcisi de gelecekte yerel gazeteciliğin var olacağını düşünmektedir. Zaman mekân sınırı olmadan her yerde ulaşılabilen dijital gazeteler her an her yerde ulaşılabilirliğinden teknolojik gelişmelere paralel olarak basılı gazetecilikten daha fazla yaygınlaşmaktadır. Basılı gazeteciliğin baskı, kâğıt, mürekkep gibi masraflarının her geçen gün pahalılaşması ve anlık güncellenme imkânının bulunmaması giderek basılı gazetelerin tercih edilme sayısının azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle basılı gazeteciliğin de zamanla yerini dijital gazeteciliğe bırakacağı kanısı yaygın görülmektedir.

Araştırmada yerel basının tamamen dijitalleşmesi halinde de tekelleşme sorununun yaşanmaya devam edeceği, bu durumun yerel basını büyük oranda olumsuz etkileyeceği ortaya konmuştur. Bu durum yerel basın fayda amacı güttüğünde demokratik işlevini yerine getirememektedir. Ekonomik kaygılarla giderek propaganda aracına dönüşen yerel gazetelerde okur kitlesi azalmış bu nedenle yerel gazetelere duyulan güven yok olmaya

başlamıştır. Yerel basının ekonomik bir darboğazda olduğu açıktır. Basılı yerel gazeteleri ise daha sıkıntılı süreç yaşamaktadır. Halkın taleplerini, şikâyetlerini ve beklentilerini üst mercilere taşımayı amaçlayan yerel basının ekonomik kaygıları kamu bekçiliği, çok seslilik gibi demokratik işlevine engel olmaktadır. Kapanma kaygıları yerel basının çok sesliliğine engel olmakta ve üzerinde politik bir baskı oluşturmaktadır. Yerel gazete sahiplerinin önceliği daha fazla kâr etmek yerine kamu yayıncılığı yapmak olmalıdır. Yerel basını yaşatma adına özel ve kamu yayıncılığı sektörlerine yerel basını destekleme görevi düşmektedir. Bu bağlamda yerel gazetelerin gelecekte var olabilmesi için birkaç öneri sunulabilmektedir. Bunlar;

- Yerel basının gelecekte var olabilmesi için devlet ve özel basın kuruluşları iş birliğine girişmesi,
- İlan ve reklam gelirleri için yeni ve adil bir düzenleme yapılması,
- Özel sektör ilanlarında ise kota yöntemi uygulanması,
- Yerel basın için kalifiye eleman sorunu yerel belediye kursları ile aşılması,
- Devlet ve özel sektörün yerel basının devamını sağlayacak fonlar oluşturması olarak sıralanabilmektedir.

Yerel basının desteklenmemesi halinde demokratik işlevinin yitireceği görülmektedir. Önerilen gerçekleştirilmesi halinde daha nitelikli ve güçlü demokratik işlev sürdüren ister basılı ister dijital bir yerel basının gelecekte de var olması mümkündür. Aksi takdirde ekonomik sorunlarla boğuşan, bugünkü durumundan çok fazla ileri gitmeyen bir yerel basınla karşı karşıya kalmak yerel basının “nitelikli gazetecilik” bağlamından kopması anlamına gelmektedir. Bu durum da yerel halkın gazetelere güveninin azalması anlamına gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2010). Gazetecilik Etiğini Belirleyen Yapısal Unsurlar: Mülkiyet ve Kontrol Sorunu. (Ed. B, Çaplı ve H. Tuncel). *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Ankara: Fersa Matbaacılık, 69.
- Altay, R. (2013). *Kamu Enformasyon Ve Basın Kuruluşları Yeni Medyadan Nasıl Etkilenecek?* 3. Türk Dili Konuşan Ülkeler ve Topluluklar Medya Forumu İçinde. Bışkek: TC Başbakanlık Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü: 69.
- Altın, H. (2017). “Osmanlı Devletinin Son Döneminde Arap Vilayetlerinde Yayınlanan Gazete ve Mecmualara Umumi Bir Bakış”. *Uluslararası Mercidabık'tan*

- Günümüze 500 Yılda Ortadoğu Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi. 97-110.
- Bird, E. (2009). “The Future Of Journalism İn The Digital Environment”, *Journalism*, 10: 239.
- Büyükbaykal, G. (2012). “Türkiye’de Yerel Basının İşlevi Ve Önemi”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 85.
- Çağlak, U. (2019). “WhatsApp, WhatsApp Grupları Ve Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma WhatsApp”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Sayı: 12: 33.
- Curran, J. (2010). “The Future Of Journalism”. *Journalism Studies*. Vol. 11, No 4: 464-476.
- Delibaş, İ.(2012). “Yerel Basına Erzurum Modeli”. *Basın Hayatı*. Sayı: 15, Ocak: 9.
- Demirkent, N. (1998). *Yerel Basının Sorunlarına Genel Bakış*. Yerel Basın Eğitim Seminerleri Dizisi 4-5, İstanbul: Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2007). *Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi*.1.Baskı. No: 7: Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kırkınıcı Yıl Kitaplığı.
- Franklin, B. (2009). “The Future of Newspapers; A Comparative Assessment”. Evidence Gathering on the Current State of the Welsh Newspaper Industr. 3 (9): 2.
- Gezgin, S. (2007). *Türkiye’de Yerel Basın*. İstanbul: İÜ İletişim Fakültesi Yayınları.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye’de Yerel Basın*, İstanbul: Der Yayınları.
- Gürcan, H.; Bekiroğlu, O. (2007). “Türkiye’de İnternet Gazeteciliği Açısından Yerel Basının Genel Görünümü ve Bölgeler Arası Bir Değerlendirme”. *Selçuk İletişim Dergisi*. Cilt 5, Sayı 1: 22–29.
- Gürel, N. (2004). *Şu Bizim Medya*. İstanbul: BAS-HAŞ Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Temmuz.
- Herman, E. S.; Chomsky, N. (2012). *Rızamın Üretimi: Kitle İletişim Araçlarının Ekonomi Politikası*. İstanbul: BGST Yayınları.
- Işık, M; Eşitti, Ş. (2017). *Yerel Gazeteleri Birleştirme Politikası. Türkiye’de Kitle İletişimi. Dün - Bugün – Yarın*. Cilt II. İkinci Baskı: Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayını.
- İslam, İ. (2009). “Milli Mücadeleye Muhalif Bir Gazete: Ferda”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12: 158-174.
- Kabacalı, A. (2000). *Başlangıçtan Günümüze Basın Sansürü*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Karadoğan, E. (2012), “Gazetelerde Tiraj Olgusu”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. Sayı 7: 89-112.

- Keçili, N. (1984). *İletişim Olayları İçinde Yazılı Basının Durumu*. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Mccracken, G. (1988). *The Long Interview*. London: Sage Publications.
- Makela, M. (2019). “For Local News, Americans Embrace Digital but Still Want Strong Community Connection”. Pew Research Centre, *Journalism & Media*: 3.
- Mosco, V. (2009). “Future of Journalism”. *Journalism*. 10: 350.
- Nair, G. (2017). “Türk Basın Tarihinde Taşrada Yayınlanan Bir Merkez Gazetesi: Ülke Gazetesi”. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, Cilt 2, Sayı 4: 87.
- Öç, B. (2014). *Türkiye’de Basın İlan Kurumu’nun Yerel Basına Etkileri Uygulamalı Bir Alan Çalışması; Sivas Yerel Basını Örneği.*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş, Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev. D. Bayrak, H. B. Aslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Pustu, Y. (2005). “Yerel Yönetimler Ve Demokrasi”. *Sayıştay Dergisi*. Sayı: 57: 124.
- Şeker, M. (2007). *Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Gücü ve Sorunlarıyla Yerel Gazeteler*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Tekin, H. H. (2006). “Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme”. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*. Yıl 2006. Cilt 3, Sayı: 13: 101.
- Tokgöz, O. (2001). “Türkiye’de Yerel Medya’nın Yapısı ve Örgütlenişi”. *İletişim Dergisi*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını. 9: 5-39.
- Tokgöz, O. (2016), *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Topuz, H. (2003), *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Twycross, F. (2017) *The Fate Of Local News – Read All About It* London: Assembly Press Foreword: 10-20.
- Uzun, R. (2009). *İletişim Etiği*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yasak, İ. (2009). *Sivas’ta Yayınlanan Gazeteler, Yüzyılın Manşetleri 1909-2009 Sivas Basını Eşliğinde Bir Asır*. Sivas: Buruciye Yayınları.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Basın İlan Kurumu, <https://www.bik.gov.tr/yazili-medya-istatistikleri-aciklandi-2/> , Erişim Tarihi: 12.05.2020.

Publications.parliament.uk, (2009), “(House of Commons Culture, Media and Sport Committee),” The Culture, Media and Sport Committee, Future For Local And Regional

Media” *Fourth Report of Session*, 10 Volume I. 69,
<https://publications.parliament.uk/pa/cm200910/cmselect/cmcumeds/43/4302.htm>, Erişim

Tarihi: 27.05.2020.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti , <https://www.tgc.org.tr/18-slider/2384-10-ocak-2020.html>,

Erişim Tarihi: 17.05.2020.

Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=10894>, Erişim Tarihi:

23.05.2020.

Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=tp9DhG7J8tLC1B2yvPyxgXNJN9WkLnN2hk24qQMv6GTB2pnJ2TYG!575620175?id=18523>,

Erişim Tarihi: 28.05.2020.

‘FEMİNİST DERGİSİ’NİN KAPAK SAYFALARININ İNCELENMESİ

Ali KORKMAZ*

Derya BOYRAZ**

ÖZ

Dergiler, buldukları dönemin tarihini, toplumsal olaylarını ve kültürlerini aktaran en önemli materyallerdir. Dergilerin kurulmasında bu etkenlerin varlığının yanı sıra her zaman ideolojik bir gayeye ulaşma amacı da yer almaktadır. Çalışmada incelenen Feminist dergisi de “kadınların sesi olmak, özgür olduklarını haykırmak ve şiddete karşı tek yürek” olma gibi kadın odaklı temeller üzerine kurulmuştur. Son dönemlerde yaşanan kadına karşı şiddet, taciz ve cinayet olaylarının artması nedeniyle kadınların mağduriyetini dile getirmek ve haklarının olduğunu hatırlatmak anlamında böyle bir çalışma yapılması gerekli görülmüştür. Çalışmanın kavramsal çerçevesi kadın hakları, kadın hareketleri ve feminizmdir. Bunların yanında kadın hareketleri ile alakalı Türkiye’de 1980’lerde yaşanan başlıca olaylar üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda Feminist dergisinin tüm sayılarının kapak sayfaları göstergebilimsel yöntemle görseller, renkler, jest ve mimikler ile sloganlar üzerinden incelenmiştir. Genel olarak incelendiğinde de ana temayı “kadına karşı şiddet ve baskı” sorunları oluşturmuştur. Bu çıkarımların yanı sıra, kadınların her zaman özgür olması, pasif değil etken bir konumda yer almaları, kadınların toplumda söz sahibi olmaları ve bazı görevlerin kadınların üzerinde bir tahakküm aracı olarak hissettirilmemesi gerektiği üzerinedir.

Anahtar Kelimeler: Feminist Dergisi, Feminizm, Kadın, Kadın Hareketleri, 1980’lerde Türkiye.

EXAMINING THE COVER PAGES OF FEMINIST MAGAZINE

ABSTRACT

Journals are the most important materials that convey the history, social events and cultures of their time. In addition to the existence of these factors, the aim of achieving an ideological goal is always included in the establishment of journals. Feminist magazine examined in the study is based on women-oriented foundations such as “being the voice of women, shouting that they are free, and being the only heart against violence”. Due to the increasing incidents of violence, harassment and murder against women in recent times, such a study was required to express the victimization of women and to remind them that they have rights. The conceptual framework of the study is women's rights, women's movements and feminism. Besides associated with the women's movement has focused on the key events that took place in the 1980s in Turkey. In this context, Feminist magazine were examined through semiotic method on visuals, colors, gestures and gestures and

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi
ORCID No: 0000-0003-0974-4498

** Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi S.B.E.
ORCID No: 0000-0003-2210-7725

slogans. When examined in general, the main theme was violence and oppression against women ". In addition to these inferences, women should always be free, take an active rather than passive position, have a say in society, and some duties should not be perceived as a means of domination over women.

Key Words: Journal of Feminist, Feminism, Women, Women's Movements, 1980 in Turkey.

GİRİŞ

Kadınların, Türk toplumundaki önemi oldukça hayati bir öneme sahiptir. Özellikle Orhun Yazıtları'nda ve eski yazıtlarımızda yıllarca süregelerek anlatılanlar ışığında kadın figürü, hem anne, hem baba hem de siyasi anlamda bir yönetici konumundalardı. Hatunların, hakanlar savaşa gittiklerinde onların yerine yöneticilik yapması ise kadının devlet işlerinde söz sahibi olduğunun ve aynı zamanda kadına verilen değer ve saygının ne denli büyük olduğunun da kanıtıydı. Fakat Arap kültürüne bakıldığında özellikle Cahiliye Devrinde *kız çocuklarının gömülmesi, erkek çocuklarının değerli olması, kadınların sadece itaat eden bir köle gibi olması*; bu gibi sebeplerden İslamiyet'in Arap bölgesine de gelmesiyle, Arap kültürü Türk toplumunu olumsuz yönde etkilemiş ve kadın geri plana itilmeye başlanmıştır. Aslında bu durum Yunan mitolojisine kadar uzanmaktadır. Mesela Aristoteles, *erkeğin koşullar büsbütün doğaya aykırı olmadıkça yönetmeye kadından daha yetenekli olduğunu savunur*. Kadınların yönetme yetisinin olabileceğini düşünür ancak kadınların bu yetileri kullanmasını bilmedikleri için kötü sonuçlar doğurabileceklerini öne sürmektedir. Bu yüzden erkek ile kadın arasındaki üstünlük, aşağılık ilişkisi sürekli (Atılgan, 2013: 19) bir biçimde günümüze kadar da aktarılmıştır. Bir diğer Yunan Filozofu Platon (Eflatun)'un kadınlara ilgili düşüncesi de Aristoteles'e benzemektedir. Platon, kadınların ve erkeklerin biyolojik olarak doğuştan farklı yaratıldıklarını, kadınlara da farklı haklar verilmesi gerektiğini savunmaktaydı. Ancak, kadının da erkek ile aynı güçlere sahip olduğunu savunsa da yine de kadınların erkekler kadar iyi olamayacağını da vurgulamadan edememektedir (Akt: Atılgan, 2011: 125).

Kadının değersizleştirilmesinin ardından, günümüzde de çok yaygın olan erkeğin kadına zulümleri olarak sıralanabilecek olay silsileleri kadına şiddet, taciz ve kadın cinayetleri gibi birçok üzücü olaylar yaşanmıştır. Hemen hemen toplumun her kesiminden kadınlar, bu gibi olumsuz olaylar, baskılar ve seslerinin kısılması sebebiyle her halükarda kendi seslerini ve mağduriyetlerini duyurmak için birçok platformda yer almışlardır. Bu platformlar arasında etkili iletişim kanallarından biri olan dergi yayıncılığı da kadınların sesi olmuştur. 1980'in ikinci yarısında ilk kez "Feminizm"i dile getiren bu bağlamda yayın yapan Feminist dergisi yayımlanmaya başlamıştır. Diğer dergiler daha çok magazinsel, ev işleri, kadınlar için örgüler, yemek tarifleri gibi günlük konuları işleyip eğlendirme amacı güderken, 1987'de

yayımlanan *Feminist* dergisinin önemleri; öncelikle feminist bir ideolojiyi barındıran, döneminin dergilerine göre daha ciddi içerikleri olan, kadınların sorunlarını dile getiren ve aynı zamanda kadınların düşüncelerini özgürce yayımlayabildikleri bir alandır. Bir önemli detay, 1980'lerin ikinci yarısında feminizmi anlatan ilk feminist dergi olmasıdır. Derginin yazar kadrosunun kadınlardan oluşması, dönemine göre feminizmin ciddi manada savunucusu olması önemli olan bir diğer yönleridir. Aynı zamanda Feminist dergisi üzerine daha önce yapılmış bir çalışma olmaması da yeknesak bir çalışma olmasının önünü açmıştır. Kadın dergilerine genel olarak bakıldığında daha çok kadınları eğlendiren ve kolay okunan şekilde tasarlanır. Ancak feminist dergisi tamamen önemli bir ideoloji çerçevesinde oluşturulmuş, “ciddi içerikli, kadınların özgür olmasını sağlayan” bir platform olarak kullanılmıştır.

Feminist dergisi toplamda 7 sayı çıkmış ve her bir sayısının kapak sayfaları Ferdinand De Saussure'ün gösteren-gösterilen; Roland Barthes'ın yananlam-düzanlam kuramına göre göstergebilimsel analiz ile incelenmiştir. Kapak sayfalarında incelenenler; sloganlar, jestler-mimikler, renkler ve fotoğraflar olmuştur. Bunların yanı sıra Feminist dergisinin daha verimli olarak kapaklarının okunabilmesi için dönemsel olaylara, gelişmelere de değinilmiştir. Çalışmanın neticesinde dergi kapaklarında hangi konuların daha çok işlendiği, dergi kapaklarında kullanılan görsellerin, renklerin, hareket ve sloganların nasıl okunması gerektiği gibi soruların cevaplarının elde edilmesine yönelik inceleme yapılmıştır. Dergiler tarandığında elde edilen genel yargılar, daha çok toplumda hor görülen kadınların varlığı, kadınlara karşı yapılan her türlü şiddet ve cinsel istismarların varlığından sıkça bahsedilmiş olmasıdır. Ayrıca dergi kapakları çözümlenirken, dergi içeriklerinden ve dönemsel olaylar literatürden taranarak daha detaylı verimli sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Dönemsel olaylar olarak Türkiye'de 1970 ile 1990 arasında yaşanan feminist kadın hareketlerinin gelişimleri incelenmiştir. Derginin genelinde ele alınan konular¹ ise kadına şiddet, tecavüz, cinsel istismar, kadının hor görülmesi ve ezilmesi, 1987'de şiddete gören hamile bir kadının boşanma davasını reddeden hakim Mustafa Durmuş'un “Karnından sıpayı, kadının sırtından sopayı eksik etmemeli.” skandal sözüne karşı başlatılan “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası” yürüyüşü, cinsel istismarı yapan kişiyi meşrulaştırdığı iddia edilen “Madde 438” in yeniden onaylanmasına karşı hareket edilmesidir.

¹ İlerleyen bölümlerde sözü edilen konular ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1. Feminizm Hareketi

Feminizm, kadınların haklarını kazanma mücadelesi anlamına gelen bir hareket olarak bilinmektedir. Kadınların dünyaya, erkeklerin gözlerinden, onların çıkarları açısından değil, kendi gözleriyle bakmasını savunan, kendi seslerini bulmasını isteyen bir düşünce akımıdır (Tekeli, 2017: 131). Türk Dil Kurumu'nda feminizm kelimesi "Toplumda kadının haklarını çoğaltma, erkeğinkiler düzeyine çıkarma, eşitlik sağlama amacını güden düşünce akımı, kadın hareketi" olarak tanımlanmıştır. Zaten kadın haklarının gündeme gelmesindeki en büyük etken ilk aşamada kadın – erkek eşitliği üzerinedir. Kadın ile erkek arasındaki doğuştan gelen bir biyolojik farklılık söz konusudur ve eşit değillerdir. Ancak hak bağlamında değerlendirildiğinde erkeklere tanınan kolaylıkların ve hakların kadınlara da eşit oranda tanınması gereklidir. Bir toplumsal/kültürel farklılığa dönüştürülüp eşitsizliğin ve erkek egemenliğinin meşrulaştırıcı gerekçesi sayılması, binyılların ötesinden günümüze ulaşan ve dolayısıyla zamana ve değişime karşı en dayanıklı ideolojik kalıp olduğunu kanıtlayan bir anlayıştır ve kadınların toplumsal olarak kontrol edilmeleri ve bastırılmaları için de gerekçe oluşturur. Kadınların nasıl giyinmeleri, nasıl davranmaları gerektiği, ne zaman çizgiyi aşmış sınırlı cezalandırılacaklarına karar verilmesi ve cezanın uygulanması hep erkeklerin tekelinde sayılır. Kontrol araçları, kadına ideolojik olarak yerine göre "fahişe", yerine göre "müsait kadın", yerine göre "cadı", son yıllarda da "feminist" yaftasını vurmaktan fiziksel şiddete ve onun en çıplak biçimi olan tecavüze tek değişir (Berktaş, 1997: 92). Kadınlar üzerine söylenen sözlerin esas olarak kadın cinselliği etrafında odaklanıyor olması da, aynı gerçeğin bir diğer yönüdür. Gerek medyada kurulan kadın kimliklerinin, gerekse siyasilerimizin kadın kimliğine ilişkin dokundurmalarının erkek-egemen söylemlerce tanımlanan bir cinsellekle örtüşüyor olması, kadını edilgen, kolayca el konulup hükmedilebilir, parçalarına ayrılıp kullanılabilir seyirlik bir cinsel haz nesnesine dönüştürmenin, dolayısıyla onu özerk irade ve bireylik olanağından yoksun bırakmanın örnekleridir (Berktaş, 1997: 95).

18.yüzyılda Batı'da kadınların, ataerkil düzene ait norm ve değerlere, cinsiyetçi politikalara karşı başlatmış olduğu mücadele tarihsel süreç içerisinde çeşitli akımlar halinde devam etmiştir. *Birinci dalga* olarak isimlendirilen ilk feminist hareket, yasal ve kurumsal düzenlemelerle kadın haklarının koruma altına alınmasına yönelik, eşit vatandaşlık, siyasal ve kamusal hak talepleri üzerinedir. 1960'larda başlayan *ikinci dalga*, ev içi roller, cinsler arası eşitlik, kadının bedeni ve doğurganlığı üzerinde söz sahibi olabilmesi konuları üzerine mücadele verilen bir süreç olmuştur. Kamusal alana kadınların eşit şekilde çıkma talebi, Türkiye gibi Batılılaşma gayreti içerisinde olan Müslüman ülkelerde, kadının dini kimliği ve

göstergesi olan örtüsü noktasında tartışmaların yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bu da kamusal alanın içi ve kamusal alana nelerin taşınıp taşınamayacağı sorusu gündeme gelmiştir. Üçüncü dalga ise, kadınların bireysel tercihleri ve sınıfsal, dini, etnik farklılıkları üzerine yoğunlaşan, ana-akım feminizmi ise Avrupa-merkezci bakış açısıyla kadın sorunlarını ele alması noktasında eleştiren bir hareket olmuştur (Özudoğru, 2018: 304).

Türkiye’de feminist hareketlerin çıkış noktalarından biri “kadına şiddet” haberleri olmuştur. Gerek medyada gerekse yakın çevrede yüksek oranda bu durumla karşı karşıya kalınması feminist hareketleri zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddetle mücadele Türkiye’nin özel koşullara sahip olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Kadınlar, daha çok İstanbul ve Ankara’da bilinç yükseltme toplantıları ve kurultayı düzenlemeye başlamışlardır. Feminist hareketleri farklı boyutlarıyla adlandıran Nazik Işık, 1990’larda kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele hareketi içinde oluşmuş “bazı gözlem ve düşünceler” adlı makalesinde 1980’lerin ilk yarısında, kadınların hareketini “yeni dalga feminist hareket” olarak adlandırmıştır. Kadın Çevresi’nin yayınladığı bir dizi çeviri kitap, Batı’nın ikinci dalga feminist yükselişinin düşünsel ve pratik ürünlerini “yerel yeni dalga feminist hareket”e taşımakta olup, bilinç yükseltme gruplarının gündemi üzerinde belirleyici etkiler yapmışlardır (Işık, 2016: 44).

Türkiye 1980’de önemli bir gelişme yaşamıştır: 3. Askeri darbe. Bu istikrarsızlık, kadınlara o dönemde tam anlamıyla politikadan arındırılmış olan kamusal alanı politize etme şansı vermiştir. Hükümet askerlerin elinde olduğu için her türlü siyasi ve politik girişim yasaklanmıştır. Türkiye’de feminizm de bu hareketler sonucunda vuku bulmuştur (Schroeder, 2007: 87).

1980’ler kadın hareketi bağlamında düşünüldüğünde başta kadına yönelik şiddet olmak üzere toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin kamusal alana taşındığı ve kadına yönelik her türlü ayrımcılığı toplumsal bir mesele yapma amacını taşıyan kampanya, gösteri ve yürüyüşlerin en yoğun olduğu yıllar olmuştur (Kardam ve Ecevit, 2016: 90). Bu açıdan yaklaşıldığında Feminist dergi böyle bir dalgalı dönemde ortaya çıkması bakımından önem arz etmektedir.

1.1. Feminizmin Türkiye’ye Yansımaları

1926 yılına kadar geçerli olan şeriat yasaları, Türk kadınının yasal durumunu, haklarını ve sorumluluklarını belirlemiştir. Bu yazgı Cumhuriyet ile birlikte değişmiştir (Özen, 1994: 15). Cumhuriyetin ilanından sonra kadın, Osmanlı döneminde olduğu gibi, kendisi için bazı haklar elde etmek için uğraşan, kendisinin de birey olduğunu kanıtlamaya

çalışan, toplumun her kesiminde kadın ve erkeğin eşit olduğunu savunan, bunu eleştiren, tartışan ve tartan kadın kimliği ile yer almak yerine, fiziksel görünürlüğünü kanıtlama yolunda yazılarıyla yer almaya çalışmışlardır (Kılıç, 2019: 2141). Cumhuriyet Türkiye’de bir nevi kadınların Rönesans’ı olmuştur. Kadınların haklarına kavuşması Cumhuriyet ile olmuştur ve bu hakların etkin bir biçimde kullanılmasını kolaylaştıracak hukuksal, eğitsel ve kültürel fırsat alanları açmıştır. Kadın erkek eşitliği ve hukuk hakkını sunmuştur (Arat, 1997: 9-10). 1926 yılına gelindiğinde Medeni kanunun İsviçre’den Türkiye’ye getirilmesi o dönemde Türk toplum hayatına köklü değişiklik getiren bir tercih olmuştur (Oktay, 1997: 51). 1926’da Yurttaşlar yasasının benimsenmesiyle aile yaşamına getirilen yenilik ve kadına, erkeğin sahip olduğu hakların eşit olarak tanınması, Türk toplumuna yeni bir yön vermiştir (Özen, 1994: 15).

Türk devrimi, kadına yönelik hakların savunulmasının temelini atmış ve birçok gelişimin alt yapısını oluşturmuştur. Türkiye’de “kadın kimliği” yeniden tanımlanmış, yeni ufuklar, yeni umutların yolunu açmıştır. Türkiye’de toplumsal yapının oluşmasında etkili olan faktörler, bugünkü niteliğiyle, kadın erkek ilişkilerinde hukuki bir eşitlik sağlanmış olmakla birlikte, gündelik hayat içerisinde yine de bir eşitsizlik oluşturmuştur (Kırkpınar, 2001: 1). Kadınlara karşı bilinçaltında oluşmuş kültürel değerler sebebiyle de kadın ne kadar yasalar çağdaşlaşırsa çağdaşlaşsın bu normlara uyum sağlamakta güçlük çekmiştir.

1980’ler (1980’de kabul edilen 24 Ocak kararları sonrası) hükümetlerin liberal ekonomi ve açık pazar politikaları, ülkede daha iyi yönde değişikliklere yol açmıştır. Dahası bu dönemde ve insanlara özellikle de kadınlara çalışmak için daha fazla imkanlar oluşturmuştur sunulmuştur. İstihdam, ev dışında çalışmak kadınlar için mühim hale gelmiş ve hatta kadın akademisyenlerin sayısında artış meydana gelmiştir. Boşanmalarda ise artışlar görülmeye başlanmış ve kadınlar “hayır” kelimesini tam anlamıyla hayatlarına dahil etmeye başlamışlardır. Hukuk sisteminde de kadın hakları üzerine değişiklikler yapılmıştır. 1980’lerde kadınlar önceden sıkıldıkları, çekindikleri konular hakkında konuşup, eşitsizliklerini özgürce dile getirmişlerdir. Kadın hakları eylemcileri 1990’larda madde 438’de “bir fahişeye tecavüz eden bir erkeğin cezasının azaltılması” ve kadınların ancak kocaları izin verdiği takdirde çalışabileceğini belirten yasalar kadın hareketleri sonucunda kaldırılmıştır (Schroeder, 2007: 129). 1980’lerin en önemli özelliği arasında yer alan kadınların ilk kez sokak yürüyüşüne çıktıkları “Dayağa Karşı Kampanyası” ile kadınların gündemlerini kendilerinin belirlemeye başlamasıdır. Kampanyayı organize eden kadınlar pek çok kadının erkek akrabaları tarafından sistematik bir biçimde tacize maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir. Ama konuyla ilgili olarak bir yaptırım veya yasal değişiklik yapılmamıştır

(Schroeder, 2007: 94). “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası’nın içeriği şu şekildedir (Işık, 2016: 45-46):

“1987’de Çankırı’da kocasından sürekli olarak şiddete maruz kalan hamile bir kadının boşanma davasını reddeden hakim Mustafa Durmuş’un “karnından sıpayı, kadının sırtından sopayı eksik etmemeli.” Üzerine kadınlar tarafından hareketler başlamıştır. Bu karar ise kadına yönelik aile içi şiddeti daha da meşrulaştırmış bir yerleşik zihniyetin eseridir. Çankırı’da sekiz avukatın başlattığı kampanya İstanbul ve Ankara’ya da hızla yayılmıştır.”

1987’de kadın grupları birleşerek hakime karşı dava açmışlardır. Kampanyanın içeriği ve hakim hakkındaki suç duyurusu şu şekildedir (<http://bianet.org/kadin/medya/10139-dayaga-karsi-dayanisma-kampanyasi-bildirisi-1987>):

“Kadınların dayağa karşı dayanışma kampanyası, boşanma davası açan bir kadının aleyhine verdiği gerekçeli kararda "kadının sırtından sopa, karnından sipa eksik olmamalı" diyen hakim Mustafa Durmuş'a açtığımız hakaret davası ile başladı, dayanın meşrulaştırılmasına karşı yürüyüşle devam etti, kadın şenliğiyle sürüyor. Biz feminist dergisini çıkaran kadınlar, Türkiye’de kadın hareketinin en geniş örgütlenme biriminin, kadınların ezilmesi konusunda değişik görüşleri olan kadınların yürüteceği kampanyalar olmasını doğru buluyoruz. Türkiye’de kadınların ilk kampanyasının dayakla ilgili olması kaçınılmazdı.”

2. Kadın Dergilerinin Gelişimi

Görüşlerin, düşüncelerin ve ideolojilerin iletilmesinde ve yayılmasına en etkili görevi üstlenen materyaller içerisinde derginin konumu da oldukça öneme sahiptir. Feminizm toplumsal bir hareket olup, kadınların ezilmesiyle, baskı görmesiyle ilgili sorunları kamusal platformlarda duyurmayı amaçlar. Özellikle feminizm ile ilgili olan kadın dergilerinin amaçları arasında kadınların kendilerini güçlendirmeleri ve özgüvenlerini ortaya çıkarmaları önemli hususlardır.

Feminizmin esintileri Türkiye’ye daha çok Batı’dan geldiği bilinmektedir. 1970’lerde evlilik öncesi cinsel ilişki ve tecavüz Britanya kadın dergilerinde önem kazanmaya ve gündeme gelmeye başlamıştır. Herkes tarafından onaylanmasa da bu konular, dergi satışlarında ciddi bir artışın görülmesinde etken olmuştur. Ancak bu dönem piyasanın iniş çıkış yaşadığı bir dönemdir. 1980’lere gelindiğinde, kadın dergilerinde büyük bir artış oldu. 50’nin üzerinde çıkan dergiler arasında “options” dergisi ilk büyük dergi olarak kabul edilmektedir. Sonrasında genç kızlara ve özgür kadınlara hitap edecek içerikler verilmeye

başlanmıştır. Özellikle cinsellik ve ilişki tavsiyeleri ile ilgili yayınlarda artış görülmüştür (Schroeder, 2007: 128-129). 1980'ler Türkiye'de feminist hareketlerin temelinde, güçlenen kadın hareketleri haliyle kadın dergiciliğini de etkilemiştir. Buradan hareketle Dolayısıyla 1970 ve 1980'ler kadınların yaşamında köklü değişikliklerin olduğu en önemli dönemlerdir. Bu değişiklikler; doğum kontrolü ve kürtaj imkânlarının artması ile kadınların kendi doğurganlıklarını kontrol etmeleri, kadınların çok iyi eğitimler almaya başlaması, erkeklerin işsizlik oranlarının yükselmesi ile kadınların da çalışma hayatına katılmaya başlaması ve iş olanaklarının artmasıdır. Bu gibi sebepler elbette dergilerin içeriklerinin belirlenmesinde önemli unsurlar olmuştur (Schroeder, 2007: 130).

1970'lerde Britanya'daki kadın dergileri ve feminist hareketler bağlamında düşünüldüğünde önemli bir dönemdir. Feministler, kadınların eş ve anne olarak tanımlanan aile içi rollerini sorgulamaya başlamışlardır. Bu toplumsal gelişme, hem Britanya'daki hem de diğer ülkelerdeki yayıncı ve editörleri, kadın dergilerinin yıllar boyunca neredeyse hiçbir sorunla karşılaşmadan ilettikleri mesajları gözden geçirmeye zorlamıştır. 1970'lerden itibaren ışıltılı kadın dergileri ortaya çıkmaya başlamıştır (Schroeder 2007: 128).

1980'lerden sonra kadınların haklarını elde etmeleri için çabalayan dergiler zamanla yerini; erkek tekelinde ya da erkek bakış açısıyla çıkan kadın dergilerine bırakmış ve "kadın bedeni" cinsel bir objeye dönüşmüştür (Kılıç, 2019: 2144). Bu yıllarda ilk defa kadın bireyselliği ve cinselliği temsil edilmeye başlanmış; *Kadınca* dergisi de bu dönemde ortaya çıkan cinselliği ön planda tutan bir yayın misyonu belirlemiştir. Kadınların cinsel duygularının sert bir tutumla bastırılması bu dergilerin çıkışlarını hızlandırmıştır (Tekeli, 2017: 133).

Diğer kadın dergilerinden bazıları çıplak kadın resimleri ve kapak kızları ile satış rekoru kırmış, ayrı bir cinsiyet pazarı oluşturmuştur. Gerek yerli gerekse yabancı dergiler, kadınlar üzerinde satış yaparak yayın politikalarına kadınları alet etmişlerdir. Bunun yanında iş kadınlarına yönelik idealist dergiler de basın dünyasında yerlerini almışlardır (Kılıç, 2019: 2144). Süheyla Kırca Schroeder'in de söylediği gibi "Amica, Options, Cosmopolitan, Votre Beautâ, Prima Donna gibi bu yeni dergiler, öncekilerden daha sofistike, şık, renkli ve cazip görünüyordu." (Schroeder, 2007: 140). Bu dergiler renkli halde basılırken, Feminist dergisinin renksiz siyah-beyaz olarak basılması söz konusudur. Siyah- beyaz olarak basılmasının nedeni "kadınların karanlık, güvensiz, şiddet ve kötülüklerle dolu bir dünyada" yaşadıklarının vurgulanmak istenmesidir.

3. Feminist Dergisinin Gelişimi

1982’de İstanbul’da YAZKO tarafından Gazeteciler Cemiyeti’nde düzenlenen “feminizmin” kamuoyu önünde ilk kez açıkça savunulduğu sempozyum; 1983’te Somut dergisinde yayımlanan feminist kadın sayfası; 1984’te İstanbul’a kurulan Kadın Çevresi kitap kulübü; 1986 yılında Türkiye’nin de onayladığı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığa Karşı Uluslararası Sözleşme’nin uygulamaya konulmasını talep etmek için açılan dilekçe kampanyası; 1987’de kadın dayağını meşrulaştıran bir yargı kararını protesto etmek ve aile içinde kadınlara uygulanan şiddeti kınamak üzere yapılan yürüyüş eylemi ve bu eylemle başlatılan kampanya (Tekeli, 2015: 31) Ankaralı ve İstanbullu kadınların katılımıyla 10 Mayıs 1987 tarihinde *ilk sokak eylemi* gerçekleştirilmiştir (Timisi ve Gevrek, 2016: 23). Ve aynı zamanda bu eylem kadınların *ilk feminist ideolojisi ile sokağa çıkması* anlamını taşımaktadır; çeşitli yıllarda yapılan 8 Mart kutlamaları ve gösterileri, şenlikler, tartışma toplantıları, paneller... Birçok gelişme yaşanmıştır (Tekeli, 2015: 31).

Feminist dergisi de bu süreci üstlenen ilk yayın olmuştur. 1980’lerin ikinci yarısında iki feminist dergi baş göstermiş; ilki Feminist dergisi, ikincisi de Sosyalist Feminist Kaktüs dergisi olmuştur. Feminist dergisinde kadınların sömürülüşünün nedenleri üzerine düşünülmüş ve ataerkil bir yapının baskıcılığına karşı tavır takınılmıştır (Schroeder, 2007: 89). Derginin yayın periyodu da “arada bir” olarak yazılmış ve bu anlamda özgürlüğe de gönderme yapılmıştır. Görseelliğinden içeriğine dönemin feministlerinin ruhunu ve zenginliğini ortaya koyan Feminist az sayıda yayımlanmış, ama bir döneme damgasını vurmuştur. Sadece kadın hareketi açısından değil aynı zamanda Türkiye siyasi tarihi açısından da önem arz eden bu dergi, yayınlanmasının 25. yılında toplu bir tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır. Türkiye siyaseti, kadın hareketi ve her türden dönüştürücü politikayla ilgilenen herkesin elinde bulunması gereken, arşiv değeri yüksek bir yayın olarak görev yapan önemli bir iletişim aracı olmuştur (<https://www.birazoku.com/feminist-dergisi-tum-sayilar-tipkibasim-kolektif>). Feminist dergisi Kadın Çevresi Yayıncılık tarafından arada bir çıkartılan dergiydi ve ilk sayısında “En iyi erkek erkeksiz olanıdır”, “Kadınlar Şahanedir” gibi sloganlar (Peltekoğlu, 1995: 133) derginin feminist ideolojiyi yansıttığını göstermiştir.

Derginin altıncı sayısında derginin ve kadın hareketlerinin başlamasının nedenleri belirtiliyor (1990: 2):

“Çankırı’da, bir TC yargıcının, kocasından dayak yemiş bir kadına, "Kadının sırtından sopa, karnından sığa eksik olmamalı" demesi ve bunun basına yansımaları ile 1987'nin ilk aylarında başladı herşey. Önce, "Kadınlar Dayağa Karşı Dayanışmaya" kampanyası kapsamında, kadınların ilk kez kendileri için, 17 Mayıs 1987'de gerçekleştirdiği 'Dayağa

Karşı Yürüyüş' yapıldı. Bunu, İstanbul Kariye Müzesi'ndeki 4 Ekim'87 tarihli Kadın Şenliği ve daha sonra da dayak yemiş kadınların kendi ağızlarından tanıklıkların yer aldığı 'Bağır Herkes Duysun' kitabının yayımlanması gerçekleşti."

1987 Nisan'ında Feminist dergisinden kadınların önerisiyle başlatılan "Dayağa Karşı Kampanya" Feminist hareketin sokağa ilk çıkışı olmuştur. Bunun yanında bu hareketin 12 Eylül sonrasında düzenlenen ilk mitingin gündemini belirlemiş olması da önemli bir süreçtir. Kocasından dayak yiyen bir kadının boşanma talep ettiği mahkemede hakimin, "*kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin*" diye gerekçelendirerek boşanmayı reddetmesinin ardından, kadınlar sokağa çıkmaya karar vermişlerdir. 17 Mayıs 1987'deki bu yürüyüşe bazı sosyalist gruplardan kadınlar da katılmıştır. Kadınlar ilk kez kendi belirledikleri bir gündemle ve kendi örgütledikleri bir eylemle sokağa çıkmışlardır. 29 Mayıs 1987'de Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği (AKKD) kurulmuş ve Ekim'de de, dayağa karşı kampanyanın bir parçası olarak, Kariye Şenliği düzenlenmiştir. Bu şenlikte feminist tartışma ve oyunların yanı sıra feminizmle ilişkiye geçmek isteyen kadınlarla bir buluşma imkânı yakalanmıştır (Bilmiş, 2006: 56).

3.1. Feminist Dergisinin Künyesi²

Dergi Adı	Feminist Dergisi
Kadın çevresi yayıncılık AŞ. Adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	Handan Koç
Yayın Periyodu	Belirsiz (Arada bir çıkar)
Matbaa	Ayhan Matbaacılık
Adres	Klodfarer Caddesi 41/36 İstanbul
Fiyat	350 TL
Yayın Tarihi	8 Mart 1987-1990
Toplam	7

4. Yöntem, Amaç ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada Feminist dergisinin kapak sayfaları ve üzerinde yer alan sloganlar, kullanılan görseller, yazılar ve renkler üzerinde odaklanılmıştır. Toplamda 7 sayı çıkan Feminist dergisinin tamamı inceleme alanı olarak belirlenmiştir. Ulaşılan bu bulgular ise göstergebilimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

² Derginin ilk sayısının künyesidir.

Çalışmada feminist dergisinin tercih edilmesinin nedeni 1980'lerin ikinci yarısında çıkan ilk feminist dergi olmasıdır. Bunun yanı sıra derginin çıktığı yıllarda önemli birçok dönemseller olayların gerçekleşmesidir. Diğer sebepler ise kadınların ilk sokak hareketi olarak tarihe geçmesini sağlayan “Dayağa Karşı Kampanya”nın dergide yayınlanması önemli bir adımdır. Dergide bu kampanyanın ilk büyük çaptaki yürüyüşünün ele alınması ve değerlendirilmesi, yazar kadrolarının kadınlardan olması, daha kapsamlı olması ve magazinsel boyutunun az olması ve aynı zamanda bu dergi üzerine bir çalışma yapılmamış olması Feminist dergisinin incelenmesini önemli bir boyuta taşımıştır. Bir diğer neden de kadın dergilerinin üzerine yapılmış göstergebilimsel bir çözümlemenin eksikliğidir. Göstergebilimsel yöntemle incelenen dergi kapaklarındaki kısımlar, sloganlar, fotoğraflar, metinler, renkler ve jest-mimiklerdir. Bu kısımlar göstergebilimsel yöntemle birlikte anlamlandırılarak ve dönemseller olaylarla bağdaştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Göstergebilimsel analizde ise Ferdinand De Saussure’ün gösteren ve gösterilen; Roland Barthes’in da “düz anlam ve yan anlam” şemaları temel alınmıştır.

Önem derecesi yüksek olan *Feminist* dergisinin inceleme konusu içerisinde ayrıntılı olarak ele alınması literatüre büyük oranda katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda derginin çıkış tarihi 1987 olmasına rağmen yine de önceden yaşanan arka plandaki olaylar ve gelişmeler de baz alınarak, 1970-1990 yılları arası dönemlerdeki önemli konulara da değinilmiştir.

4.1. Göstergebilimsel Yöntem

Göstergebilim, ideolojik olan içeriklerin (Barthes, 2018: 15) görsellerin, renklerin, sembollerin vs. incelenmesidir. Göstergebilim, göstergelerin anlamını ifade eden bir bilimdir. Saussure’e göre göstergebilim, “gösterge dizgelerinin bilimi” manasına geldiği için “gösterge” kavramı bilimin temelini oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçlarına ait metin ya da türler birer gösterge sistemidir. Göstergebilim aynı zamanda her şeyin, sözcüklerin, çiçeklerin, seslerin, trafik işaretlerinin, müzik ve tıbbi semptomların ve daha birçok şeyin incelenmesidir denilebilir. Göstergebilim incelemelerinin odaklandıkları nokta medya metinlerinin söylemine hakim olan ilkeler sistemidir (Parsa ve Parsa, 2012: 1-2). Göstergebilim, genelde göstergeleri araştıran bilim dalı olarak bilinmesinin yanında göstergelerin bilimsel incelemesi olarak da tanımlanmaktadır. Gösterge, kendi dışında her şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit, nesne, olgu, vb. olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan sözcükler, işaretler, simgeler ya da semboller gösterge olarak kabul edilir. Gösterilen ise göstergelerin verdikleri mesajları içerir.

Dilbilimciler ise sesi ya da sesler bütünü gösteren, kavramı da gösterilen diye adlandırır (Rifat, 2019: 11).

Göstergeyi anlamlı bir bütün halinde sunan iki bileşenden *gösterilen* zihinde oluşan herhangi bir varlığın canlandırılması şeklinde açıklanırken kastedilen durum Saussure'ün tabiriyle *kavram* ismini almaktadır (Saussure, 1998: 109). Saussure'e göre gösterge bir kavram ile bir ses imgesinin birleşiminden meydana gelmektedir (Parsa ve Parsa, 2012: 9). Gösterge kavramı, insanların birbirleriyle iletişimlerini sağlamak amacıyla oluşturdukları ve kullandıkları diller, çeşitli jestler, mimikler, trafik işaretleri, reklam afişleri, moda, edebiyat, resim, müzik vb. çeşitli birimlerden oluşur. Göstergebilim ya da semiyoloji ise bu göstergelerin işleyişlerini bilimsel bir metotla incelemektedir (Rifat, 2019: 12). *Gösteren* ise bir mesajın alıcı kişi tarafınca algılanmasıyla birlikte kavranması sonucunun ortaya çıktığı durum olarak ifade edilmektedir (Gottdiener, 2005: 17).

Roland Barthes'a göre ise "gösterge; kendisi o şey olmadığı halde, o şeyi çağrıştırarak iletişimde bulunan araç"tır. Göstergenin ikili bir yapısı vardır; biçim ve içerikten oluşur: "gösteren" biçim, "gösterilen" ise içeriğin karşılığı ya da anlamıdır. Barthes, *yananlam* kavramını getirerek *gösterilen* boyutunda daha derinlemesine okumalara gereksinim olduğunu öne sürmektedir. *Gösterge* kavramında en çok tartışılan konu ise *gösterilendir*, çünkü anlamlar yüklüdür. Yani kavramın kültüre ve gerçek dünyayla olan ilişkisini belirtir. *Gösterilen* bizim dışımızda gelişen nesnelerin soyutlamasını ifade eder. Göstergebilim, Barthes tarafından çağdaş bir bilim dalı haline getirilmeye çalışılmıştır (Parsa ve Parsa, 2012: 15-16).

Barthes, geleceğin hiç kuşkusuz bir *yananlam* dilbiliminde olduğunu öne sürer. *Düzanlam* nesnelerin, olay ya da olguların ilk bakıştaki anlamlarını ifade ederken, *yananlam* ise bunların örtük halde bulunan ve asıl anlatılmak istenen dolaylı mesajı ifade eder. Kendisi de bir dizge olan *yananlam*, gösterenler, gösterilenler ve bunları birbirine bağlayan oluş (anlamlama) sürecini kapsar (Barthes, 1997: 106). Barthes'a göre *yananlam*layıcılar diye adlandırılan *yananlam* gösterenleri, *düzanlam* dizgesinin göstergelerinden (bir araya gelmiş gösterenler ve gösterilenlerden) oluşmaktadır. Barthes, *yananlam*layıcının bir tek *yananlam* gösterileni varsa, birçok *düzanlam* göstergesi bir tek *yananlam*layıcı oluşturmak için bir araya gelebileceğini ifade etmektedir. *Yananlam gösterileni*, hem genel, hem bütünsel, hem de dağınık bir özellik taşır: ideolojik bir öge olduğu bile söylenebilir (Barthes, 1997: 107). *Yananlam* ise bir düşünce veya görüntünün hatırlanmasıyla birlikte zihinde oluşan durumla açıklanmaktadır. Her iki seviye arasındaki ilişki de kavramın anlatımsal unsurlarına eşit bir yaklaşımla hareket edildiği görüşü etrafında şekillenmektedir (Barthes, 1997: 105).

4.1. Feminist Dergisinin Kapak Sayfalarının İncelenmesi

Bu bölümde Feminist dergisinin kapak sayfaları detaylı bir şekilde göstergebilimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Aynı zamanda bu bölümde dergi kapaklarının görselleri de paylaşılmıştır.

4.1.1. Feminist Dergisinin 1. Sayısı

Görsel 1. 8 Mart 1987 Tarihli Feminist Dergisi 1. Sayısı

Görsel 1’de mor bir zemin üzerine kadınların isimleri verilerek geliş güzel el yazısı ile yazılmış sözler, kadın (♀) ve erkek sembolü (♂) ve aile sembolü ile gelişgüzel çizilmiş kadın figürleri yer almaktadır. Yazılardan önemli anlamlar barındıranları incelenmiştir. Mor asaleti kadınlığı simgeler. Mor renk, gerçekleşmesi zor olan fikirler ve hüznü doğuran, düşündürücü bir renktir. Geniş bir yüzey halinde kullanılırsa korku uyandırır ve pişmanlık doğuran bir renktir (Odabaşı, 2006: 88). Ki bu görselde de geniş bir zemin üzerinde kullanılmıştır. Kırmızının daha baskın olduğu mor renk, aşk, hiddet, öfke belirtirken; mavinin baskın olduğu mor ise depresyon, çekilme, gizem duygularını anlatır. Görselde daha çok mavi baskın olduğu için buradan hareketle “kadın şiddeti ve baskısı”na göndermede bulunulmuştur. Aynı zamanda kişideki nevrotik duyguları açığa vurmanın, daha çok da kadınlarda bilinç altında yaşatılan bir korku duygusunun dışavurumunun göstergesi gibidir (Sözen, 2003: 85-86). Kadın ve erkek sembolleri, mor ve mavi renk gösteren, bu sembollerin kadın ve erkeği betimlemesi, renklerin anlamları ise gösterilendir. Görsel 1’deki cümleler aşağıda açıklamaları ile verilmiştir. Bu ifadeler, yananlamı açıklamaktadır.

“Her şey sen onun kolları arasındayken başlar, senin kolların onun bulaşık kabındayken biter”

- *Bu cümlede anlatılmak istenen kadınlara toplum ve aile içerisinde birçok görevler yüklendiğine, bu görevlerin özellikle erkeklere itaat ve hizmet etmek konusunda bir kalıba yerleştirildiğidir. Erkeklerin kadınları bir nevi “hizmetçi” gibi gördükleri yananlamı çıkmaktadır.*

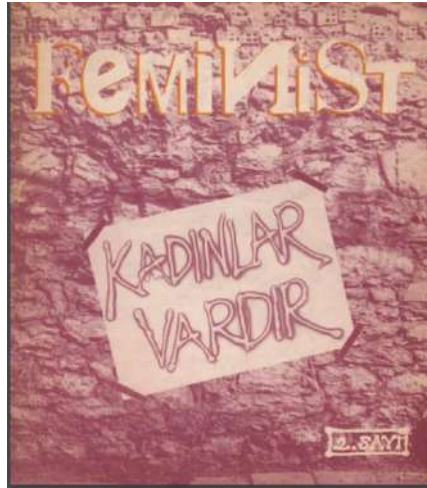
“Avazım çıktığı kadar sustuktan sonra konuşmak ne güzelmiş”

- *Bu sözden, bu zamana kadar baskı altında susturulan ve sindirilen kadınların, bazı platformlar sayesinde içerisinde barındırdıklarını, her türlü duygu ve düşüncelerini diledikleri gibi özgür bir biçimde haykırdıkları anlamı çıkmaktadır. Özellikle Feminist dergi kadınların bu ihtiyacını karşılamış, kadınları kanatlandırmıştır.*

“Eskiden özel bir kadın olmaktan mutluluk duyardım. Şimdi ise sadece kadın olmaktan onun için de yaymak istiyorum.”

- *“Kadınlık” tek bir kadın değil çoğul anlamda bütün kadınları barındıran bir kelime olarak, önemi vurgulanmıştır. Kadınların önemli olduklarına, birçok haklarının var olduğuna ve söz sahibi olduklarına aynı zamanda bu gibi düşünceleri de yaymak istediklerini dile getirmişlerdir.*

4.1.2. Feminist Dergisinin 2. Sayısı

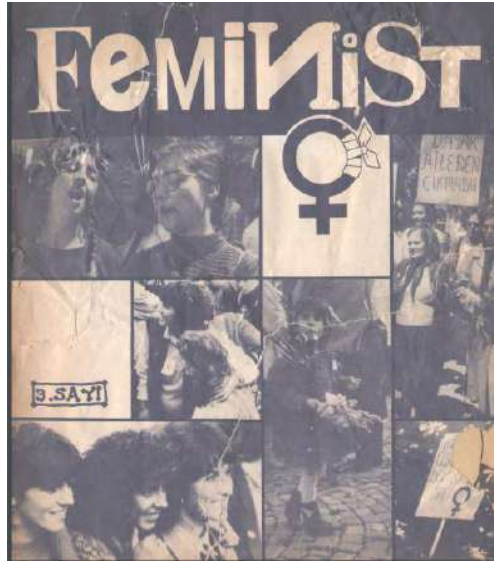

Görsel 2. Mayıs 1987 Tarihli Feminist Dergisi 2. Sayısı

Feminist dergisinin 2. Sayısının kapak görselinde taş duvarlar üzerine siyah bantlarla dört köşesinden tutturulmuş beyaz bir kâğıt üstünde yer alan “Kadınlar Vardır” yazısı yerleştirilmiştir. Taş duvarlar gösterendir. Mecazi olarak “taş duvarlar” ibaresinin kadınların ilerlemelerinin, özgür olabilmelerinin, kendilerini ifade etmelerinin önüne taş veya engeller

koyulduğunun ve aynı zamanda kadınların üzerlerinde büyük bir hegemonya kurulduğunun işaretidir. Ve bu anlam da gösterilendir. Hatta bazı erkek egemen toplumda kadınların evden dışarıya dahi çıkması mümkün olmamakla birlikte namusu zedeleyecek bir durum olarak görülmüştür ve bu bakış halen devam etmektedir. “Kadınlar vardır” sloganı ise kadınların toplumda var olduğunu gösterirken, yananlam noktasında kadınların söz sahibi olması ve haklarının olması gerektiğini savunan bir cümledir.

4.1.3. Feminist Dergisinin 3. Sayısı

Görsel 3. Ekim 1987 Tarihli Feminist Dergisi 3. Sayısı

Feminist dergisinin 3. sayısının kapağında 6 adet fotoğraf mevcuttur. “*Dayağa Karşı Dayanışma*” yürüyüşünün gerçekleştiği fotoğraflar yer almaktadır (Feminist Dergisi 3. Sayısı, 1987: 3). Feminist dergisinin 3. sayısında “Hep Birlikte Yürüdük” başlıklı yazıda bu yürüyüşün nedeni paylaşıyor (1987: 6):

“Bir feminist olarak 17 mayıs'taki yürüyüşün gerek hissiyatı, gerekse kadın açısından politikliği, kadınların ilk kez sadece kendi kendileri için bir şeyler yapmalarıydı, biz kadınlar yanımızdaki veya önümüzdeki erkeklere göre - ki bunlar ya kocalarımız, ya sevgililerimiz, ya nişanlılarımız olurlar genellikle (yani "sevgi" bağı ile bağlı olduğumuz erkekler bunlar) tanımlanıyoruz, politik mücadeledeki yerimiz kimi zaman kocamız, kimi zaman çocuğumuz, kimi zamansa sınıfımızın yanı. politik kimliklerimiz ya birinin anası, ya birinin karısı.”

Fotoğraflar, siyah-beyaz olarak işlenmiştir. Karelerde, gülümseyen kadınlar, beyaz bir zemin üzerine yazılı sloganlar ve bir kız çocuğu yer almaktadır. Kadınların simgesi ya da işareti de üst kısımda verilmiştir. Kadın sembolü fotoğrafların siyah-beyaz olarak karelenmesi kadınların çaresizliğini, şiddet sebebiyle matemini gösterir. Görselin sol üst kısmında yer alan fotoğrafta, net olarak görülen 3 kadın görülmektedir. Kadınların mimikleri değerlendirildiğinde kadınların yüzlerinde nahoş, bir marş, slogan ya da şarkı söyler gibi ifade vardır. Sırasıyla ilk kadının yüzünde biraz tebessüm, ikinci kadına daha bir coşkulu, o işe kendini adanmış, ağzının gergin olması daha agresif bir tutkuyu yansıtırken; diğer kadında ise elinde sanki bir kağıttan bir şeyler okuyormuş gibi ciddi bir ifade söz konusudur. Giyimleri ve saçları değerlendirilecek olursa, ilk kadının saçları örgülü ve üzerine siyah ya da koyu renkte bir kıyafet giymiştir. Saçlarının örgülü olması bir “Anadolu kadını” kimliğini göstermektedir. İkinci kadının saçları net olarak görülemezle birlikte kıyafeti açık ya da beyaz renktedir. Diğer kadının ise saçları kısa daha erkeksi ve daha modern görünürken diğer yandan üzerinde koyu renkte bir kıyafet bulunmaktadır. Genel olarak değerlendirilirse eğer, kadınların giyimlerinin siyah ya da koyu renkte olması kadına yönelik yapılan şiddetin, karamsarlığın ibaresi iken; beyaz ya da açık renkli kıyafetler ise bir umudu temsil etmektedir. Daha erkeksi olan kısa saçlar ise erkek egemen bir topluma atıfta bulunmaktadır. Ve modernliği de simgelemektedir. Bu noktada gösteren, siyah-beyaz fotoğraflar, kısa ve örgülü saçlar; gösterilen ise hüznüm-umut ve modernlik-gelenekselliklerdir.

Görsel 3’ün sol en üst kısmında bulunan fotoğrafın hemen altındaki görselde, 2 kadın net olarak yan profilden görünmektedir. Fotoğraftaki kadınlarına arka kısımlarında da birkaç kişi var ama net olarak görülmemektedir. Net görünen kadınların kıyafetleri beyaz ya da açık renktedir. Kadınların saçları normal kısıdan biraz uzun ve doğal bırakılmıştır. Kadınlardan birinin diğerinin omzuna kolunu uzatması kadınlar arasındaki bir dayanışma ve birliği çağrıştırırken, tebessümle uzağa doğru bakmaları da kadınların kendi geleceklerinden umutlu olduklarını yansıtmaktadır. Fotoğraf çok yakından resmedildiği için ortamın kalabalık olup olmadığı belli olmamaktadır. Aslında bir objektif algısı “kalabalıklmış gibi gösterilmesi” yaratılmış da olabilmektedir. Gösteren birbirlerine sarılan kadınlar; gösterilen ise kadınların dayanışması ve birlikte var olmalarıdır.

Soldan en alttaki fotoğrafta 80’li yılları yansıtan kâküllü, düz ve kıvrıcık saçlarıyla 3 kadın bulunmaktadır. Bu karede soldan en baştaki kadının küpeleri “kadının simgesi” olarak gösterilebilir. Kadının kısa saçları gösteren iken, gösterilen ise kadının saçlarının kısa olmasının daha maskülen bir görüntünün altında hem kadının özgürlüğünü ve gücünü simgelerken, hem de erkeklerin ataerkil yapısını eleştirme niteliğinde bir göndermede

bulunulmasıdır. Süheyla Kırca Schroeder'in de belirttiği gibi kadın hareketinin söylemleri açıkça ataerkil iktidarı hedef almaktadır (2007: 47). Ortadaki kıvrıkcık saçlı kadının saçları “kadınların özgürlüğü”nü temsil ediyor. Kadının teninin diğerlerin göre biraz daha koyu olmasından çıkarılan yargı ise, kadınlar arasında ırkçılığa yer verilmeden ayırt etmeden bir dayanışmanın varlığına işaret edilebilmektedir. Hemen yanındaki kadının beyaz renkteki kıyafeti de bir masumiyeti simgeler. 3 kadının da aynı yöne doğru uzağa bakarak tebessüm etmeleri, gelecekte kadınların şiddete maruz kalmayacaklarını ve gelecekte olumlu ve umutlu beklentilerini olduğunu sergilemektedir. Gösteren kıvrıkcık saçlar, siyahi ten rengi; gösterilen ise kıvrıkcık saçların özgürlüğü yansıtması ve ten renginin siyahi olmasının ırkçılığa hem göndermede bulunması hem de ten rengi ayırt edilmeden her kadının birlik ve dayanışma içerisinde olduğudur. Her kadın aynıdır, tektir ve birdir.

Kapakta diğer bir görsel Antik Yunan'dan bu günümüze kadar kullanılan “kadın sembolü” (♀) olmuştur. Kadın sembolünün sağ üst köşesinde bir “sargı bezi” ne benzer kumaş parçasından bağlanmış bir kurdele resmedilmiştir. Gösteren kurdele, gösterilen kadınlığın sembolü olmasıdır. “Sargı bezi” ise kadınların erkek egemenliği tarafından baskısı, ezilmesi, tacizi ve maddi manevi yaralanmaları, kırgınlıkları ve bu yaraların da en kısa zamanda sarılacağını anlatmaktadır.

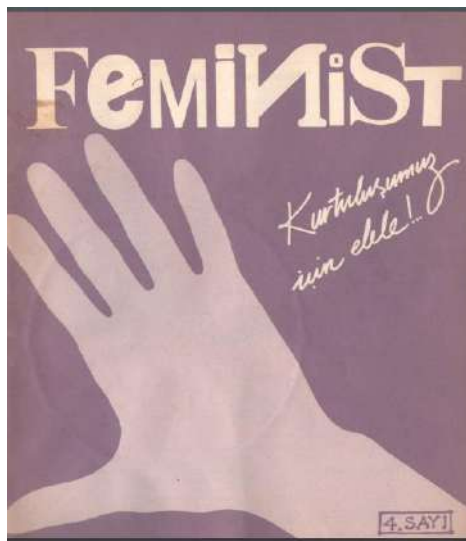
Görsel 3'ün ortasındaki karede üniformalı bir kız çocuğu elinde bir demet çiçekle resmedilmiştir. Çocuğun bakışları ve çocuk olması bir “masumiyet” nişanesi iken, elinde olan çiçekler ise geleceğe umutla bakıldığının ve gelecekte kadınların daha iyi bir konumda yer alacaklarının habercisi gibi gösterilmiştir. Aynı zamanda çocuğun yüzünde “endişe, şaşkınlık ve korku”lu bir ifade söz konusudur. Bu donuk ifade “şiddet”i, elindeki çiçek ise “çocuk gelinleri” çağrıştırmaktadır. Ayrıca çocuğun üzerinde üniforma bir bakımdan kadınların eğitimdeki rollerine ve bu anlamdaki baskıyı gösterirken, bir yandan da erkekler tarafından belirli ideolojiler etrafında sürdürülen sindirme politikası güdümünde “kadınları bir kalıba sokma” durumunu ifade eder. Diğer yandan kız çocuklarının küçük yaştan itibaren ailenin baskısı altında bir kalıp çerçevesinde büyütüldüğüne ve annelerin bile çocuklarına şiddet uygulamasından da dem vurulmaktadır. Bu yargıya ulaşılmasının nedeni Feminist dergisinin 1987 tarihli 3. Sayısında yer alan “Yürüyüşün Hikayesi” başlıklı kısımda annelerin de çocuklarına karşı şiddet uyguladıklarının belirtilmesinden hareket edilmiştir (1987: 4). Kız çocuğu, elindeki çiçek, üniforma gösteren; gösterilen ise kız çocuğunun masumiyeti, elindeki çiçeğin umudu ve üniformasını ise eğitimi ve baskıyı simgelemesidir.

Sağdan üstteki fotoğrafta, tesettürlü, geleneksel ve aynı zamanda güneş gözlüklü modern kalabalık kadın topluluğu yer alıyor. Gösteren tesettürlü kadın, güneş gözlüklü kadın;

gösterine ise geleneksellik ve modernliktir. Ve aynı zamanda her yaştan, her kalıptan, her dinden kadının ayırt edilmeden dayanışma içerisinde olduklarının göstergesidir. Kadınlar, beyaz zemin üzerine siyah kalemle yazılmış “Dayak Aileden Çıkmadır” sloganını taşımaktadır. Fotoğrafta geleneksel Anadolu kadının ve modern kadınların bir arada olması, kadınlar arasında ayırım yapılmaksızın, genci, yaşlısı, çocuğu, modern kadını ve geleneksel kadının zıtlıklarla dolu olmasına rağmen, dayanışma içerisinde birbirlerine destek verdiklerini göstermektedir. Slogan ise direkt olarak “kadına şiddeti” anlatmaktadır. Fotoğraf karelerinde kadın topluluğunun, kadınların haklarını savunmak için bir yürüyüş yaptıkları açıkça görülmektedir. Ayrıca fotoğrafta bir kadının siyah güneş gözlüklerinin farklı anlamları olabilmektedir. Kadınlardaki gözlüklerin kullanılması da farklı anlamlara gelebilmektedir. Güneş gözlükleri kadınlar tarafından yalnızca güneşten korunma amacıyla kullanılmaz aynı zamanda bakışlarını saklamak için de kullanılabilir (Salmış, 2012: 164). Gazetelerde, televizyonlarda ifşa olacakları düşünüldüğünde böyle kendini saklama gibi bir bakış açısı da kaçınılmaz olabilmektedir. Aynı zamanda modernliği de simgelemektedir.

Son fotoğrafta da sadece kalabalık bir topluluk önünde beyaz zemine yazılmış “Kadınların Üstündeki Baskılara Son” sloganı yer almaktadır. Kapak deforme olduğu için sloganın tam olarak ne olduğu belli olmamasına karşın, iç sayfalardaki fotoğraflardan ne yazdığı ile ilgili olarak bilgisi alınmıştır. Sloganda aynı zamanda kadın simgesi “♀” kullanılmıştır. Kadınların her daim kısıtlanmasına, özgür olmamalarına dikkat çekilmiştir.

4.1.4. Feminist Dergisinin 4. Sayısı

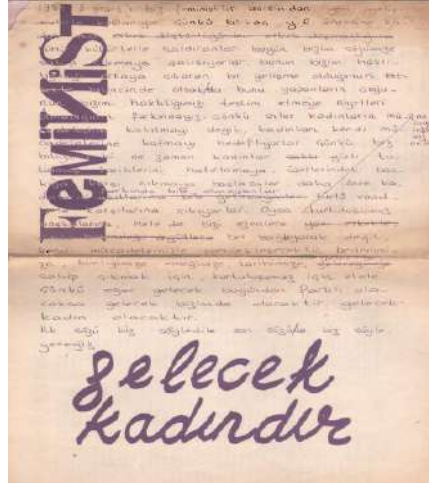

Görsel 4. Mart 1988 Tarihli Feminist Dergisi 4. Sayısı

Feminist dergisinin 4. sayısı 8 Mart Dünya Kadınlar Gününe ithafen hazırlanmıştır. Bu sebeple kadınların dayanışma ve birlikteliği ön plana çıkarılmıştır. Görselde zeminin tamamında mor renk kullanılmıştır. Üzerinde açık renkte çizgilerinin hatlarının belirsiz olduğu bulaşık eldivenine benzeyen bir el figürü yer almıştır. Elin sağ üst kısmında da “Kurtuluşumuz İçin El Ele” sloganı yazılmıştır.

Gösteren mor renk, önceki kısımlarda açıklandığı üzere karamsarlık, baskı, hüznün ve şiddeti, kadınların endişelerini ifade etmektedir. *Gösterilen*, sonsuz bir karamsarlık, üzüntü, pişmanlık duygusu verip melankoli uyandırdığı için, hüznün ve içedönüklüğün rengi olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra mor rengin olumlu yönleri de mevcuttur: sözgelimi ruhsal enerjiyi ve hayal gücünü harekete geçirip sezgilerin yanı sıra düşünce gücünü de artırmakta, bu nedenle de verimli çalışmalar yapılmasını sağlamaktadır. -Bir başka deyişle mor, gerçekleşmesi zor olan yaratıcı fikirlerin yaratılmasına yol açan bir renktir (Sözen, 2003: 85-86). Olumlu yanı olarak da kadınların bu karamsarlık ruhundan kurtulacaklarının bir umudun da habercisi olabilmektedir. 4. Sayfada kullanılan el figürünün, açık renkte olması bir umudu, saflığı barındırırken; el çizgilerinin olmaması ele giyilen bir bulaşık eldivenini andırmaktadır. Bu bağlamdan hareketle “bulaşık eldiveni” kadınların bir anne ya da kadın olarak her daim eşleri ve herkese hizmet ettiklerinin, emek verdiklerinin, mücadele ettiklerinin göstergesidir. Elin açısı ve şekli bizi “kadının ezilmesine dur demek” ya da “stop” gibi bir anlama doğru da götürür. Kadın üzerindeki şiddetin, köhne bakışın son bulmasının simgesidir. Görseldeki “Kurtuluşumuz için Elele!” sloganı ile nesne olarak verilen “el” ikisi düşünüldüğünde kadınların birlikte hareket etmeleri, kurtuluşları ve zulümlerden kurtulmak için bütün emekçi kadınların dayanışma içerisinde üzerlerindeki tahakkümden ve buhrandan kurtulacaklarının işareti olarak simgelenmiştir. El gösteren; gösterilen ise “stop” dur anlamının olması kadınlara yönelik “şiddete hayır” ın ifadesi yanında kadınların görevlerini ve birlikteliğini ifade etmesidir.

4.1.5. Feminist Dergisinin 5. Sayısı

Görsel 5. Mart 1989 Tarihli Feminist Dergisi 5. Sayısı

Bu görselde saman kâğıdı üzerine gelişigüzel el yazısıyla yazılmış bir kadının “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” ile ilgili mektubu yer alıyor. Mektupta kadınların kendi kendilerini savunacak ve birliktelik duygusu içerisinde kimliklerini kanıtlayacaklarını ifade ediyorlar. Hemen alt kısmında da “Gelecek Kadındır” şeklinde mor bir yazı bulunmaktadır. Kadının birçok platformda başarılı işler yapacağını ve kadının başlı başına geleceğin temsilcileri olacaklarını vurgulamaktadırlar.

4.1.6. Feminist Dergisinin 6. Sayısı

Görsel 6. Ağustos 1989 Tarihli Feminist Dergisi 6. Sayısı

Beyaz ya da saman kâğıdı renk üzerine yerleştirilmiş 3 adet fotoğraf, sol kısımda karikatür gibi resmedilen bir kadın figürü ve sağ kısımda da 1. Kadın Kurultayı Logosu bulunmaktadır. Genel olarak fotoğraflarda kadınların birlikteliği ve dayanışması söz konusu iken, görsellerde erkeklerin de bu dayanışma içerisindeki varlıkları oldukça ilgi çekicidir. Fotoğraflarda siyah ve beyaz renkler hakimdir. Beyaz renk istikrarı, devamlılığı ve temizliği simgeler. Beyaz elbiseler, sizin temiz, masum olduğunuz imajını verir. Beyaz, saflığın, yeni başlangıçların ve barışın rengidir (Özdemir, 2012: 171-172). Siyah güç, tutku, hırs, karamsarlık, korku ve umutsuzluk gibi imajları yansıtır (Özdemir, 2012: 171-173). Gösteren, siyah ve beyaz renkler; gösterilen karamsarlıktan aydınlığa doğru bir çıkış, kadınların olumsuz durumlardan kurtulacağına bir işaretidir.

Görsel 6'da soldan üstteki fotoğrafta kadınların oluşturduğu bir kalabalık vardır. Kadınların taşıdığı pankartta "Bedenimiz Bizim Emeğimiz Bizim Kadınlar Dayanışmaya" yazısında 8 Mart Dünya Kadınlar gününe atıfta bulunulmuş, kadına karşı yapılan haksızlıklara karşı seslerini duyurmaya çalışmışlardır. "Bedenimiz Bizim" sloganı bir diğer fotoğrafta da yer almakla birlikte; yananlamı kadınların cinsel istismara ve zorbalığa maruz kaldığını ve cinsellik anlamında metalaştırıldığını göstermektedir. Aynı zamanda kadınların da birer "güçlü varlık" olduğunu savunmuşlardır.

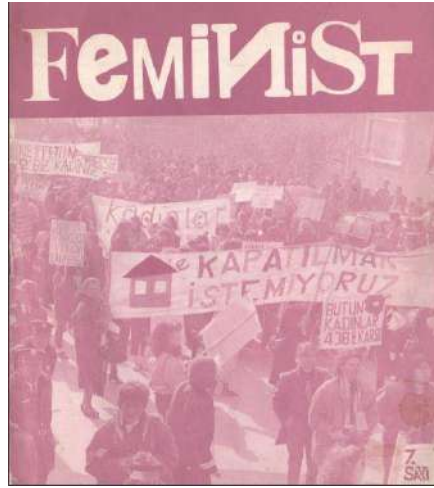
Görsel 6'da sağ köşedeki fotoğrafta "Birbirimize Yapılan Hepimize Yapılmıştır, Davalarda Taraf Hakkı İstiyoruz" sloganı kadınların birbirlerine destek verdikleri ve hiçbir zaman tek olmadıkları, sadece bir kadına yapılan eziyete karşı diğer kadınların buna sessiz kalmayacağı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda kadın haklarında yasal düzenlemelerin yapılması için vurgu yapmışlardır.

Görsel 6'daki fotoğrafın alt kısmında verilmiş yan yana oturan kadınlar vardır. Yan yana oturmak, daha çok ortaklaşmayı, ortak bir bakışı ifade eder. Bu kişilerin sayıları arttıkça da birbirlerine güven, dış dünyaya karşı ortak bir cephe oluşturmak, birlikte davranmak anlamına gelir (Salmış, 2012: 182). *Gösteren* yan yana oturan kadınlar; *gösterilen* yan yana oturmanın bir dayanışma ve birbirlerine olan güveni temsil ettiği. Özellikle erkeklerin de kadın topluluğu içerisinde yer almaları ve gülümsemeleri tezat bir durum olmakla birlikte onlara destek vermelerini ve dayanışmada kendilerinin de var olduğunu göstermektedir. Sol tarafta çizilen kadın figürü askılı badi, diz altı bir etek ve topuklu ayakkabılarla resmedilmiştir. Bu figür, modern bir kadını temsil etmenin yanında kadınların özgürce giyinme haklarının olduğuna işarettir.

Görsel 6'nın sağ alt köşedeki görselinde Kadın Kurultayı logosu yer alıyor. Logoda 3 kişi yan yana sadece yüz kısımları çizilmiş şekilde verilmiştir. İlk kadın tesettürlü bir kadın

gibi görünmektedir. İkincisi bıyıkları olan bir erkek figürüdür. Üçüncüsü de yine bir kadındır. Bu görseli genel olarak değerlendirdiğimizde cinsiyetçilik ögesine ve özellikle LGBT'nin de toplumdaki varlığına dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda toplumda her kesimin ayırt etmeksizin yanında olacakları ve özgür bir kuruluş oldukları yargısına ulaşılmaktadır.

4.1.7. Feminist Dergisinin 7. Sayısı

Görsel 7. Mart 1990 Tarihli Feminist Dergisi 7. Sayısı

Görsel 7’de geneli kadınlardan oluşan bir kalabalık görülmektedir. Bir yürüyüş, bir toplanma ya da protesto söz konusudur. Derginin içeriği incelendiğinde “438. Madde” nin yeniden onaylanmasına karşı olarak yürüyüş gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili olarak dergide şunlar verilmiştir (Mart 1990: 19):

“Kadınlara yönelik cinsel şiddeti, meşrulaştıran ve kolaylaştıran 438. madde, anayasa mahkemesinden onay aldı. Adana’da, İzmir’de, Ankara’da ve İstanbul’da kadınlar yasaya karşı kızgınlıklarını ifade ettiler, genelevlerin, adliyelerin, anayasa mahkemesinin önüne gidildi, kadınların hepsi aynı şeyleri söylemiyordu, kimileri için bu karar insan haklarının, eşitliğin çiğnenmesiydi, ama hemen hemen bütün kadınlar yasanın, kadınların ezilmelerine hizmet ettiğinin farkındaydı.”

Kadınların ellerindeki pankartlardan bir tanesi de bu kanunla alakalıdır; “Bütün Kadınlar 438’e Karşı” sloganıdır. Madde 438 şu şekildedir: "Madde 438; Irza geçmek ve kaçırmak fiilleri fuhuşu kendine meslek edinen bir kadın hakkında irtikâp olunmuş ise, ait olduğu maddelerde yazılı cezaların üçte ikisine kadarı indirilir." (<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/45464874-be29-4931-bb44-0bf2ae0415ef?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>). Fotoğraftan anlaşıldığı üzere bu

yasanın sadece fuhuş mesleğine sahip olanların değil, tüm kadınları ilgilendiren bir insanlık sorunu olduğu görülmektedir. “Bir kadına yapılan suç veya istismarın bütün kadınlığa yapılmış gibidir” düşüncesi hakimdir. Kadınlar arasında büyük bir birliktelik, destek ve dayanışma söz konusudur.

Bir pankartta paylaşılan ise “Eve Kapatılmak İstemiyoruz” sloganıdır. Sloganın yananlamı; kadınların üzerinde önemli oranda kurulan bir tahakkümün varlığının sona ermesi ve kadınların özgür bırakılmaları gerektiğidir.

Sonuç

Kadın dergileri, 1980’lerin en önemli enstrümanları olmuş, kadınların temel haklarını savunabildiği özgürce yazabildikleri bir alan teşkil etmiştir. İkinci dalga feminizm hareketi Dünya’da 1960’larda başlamış, Türkiye’de 1970’lerde yavaş yavaş esintisini göstermiştir. Feminizm, Türkiye’de 1980’lerde tamamen vuku bulmuştur. Dayağa Karşı Kampanya, madde 438’e karşı direniş, Kadın Şenlikleri, kadınların kurultayı ve toplantıları, yürüyüşlerinin ilk kez gerçekleştiği yıllar olmuştur. Kadınlar varlıklarını ciddi anlamda özgür bir biçimde tüm mecralara aktarabilmişlerdir. Bu süreçte özellikle ilk kez kadınların toplu olarak yürüyüşlerini gerçekleştirdiği Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası, Feminist dergisinin çıkma yılıyla (1987) aynı döneme denk gelmiştir. Derginin önemi özellikle feminist hareketlerini konu alması bakımından oldukça yüksektir.

Çalışmanın kavramsal çerçevesi feminizm hareketi ve bu ideolojinin Türkiye’ye yansımaları, kadın dergilerinin gelişimleri üzerine genel bilgilerden oluşmaktadır. Çizilen genel çerçeve sonrası incelenen Feminist dergisinin künyesi, araştırmanın amacı, yöntemi ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir. Dönemsel olaylar daha çok derginin çıktığı 1987-1990 tarihleri arası incelenmiş ancak, derginin çıkmasından önceki önemli olan olaylara da değinilmiştir. Bu sebeple Türkiye’de 1970 ile 1990 arasında yaşanan feminist kadın hareketlerinin gelişimleri üzerinde genel hatlarıyla durulmuştur. Derginin genelinde ele alınan konular ise kadın-erkek eşitliğinin istemi, kadına şiddet, tecavüz, cinsel istismar, kadının hor görülmesi ve ezilmesi gibi konular ve sorunlar yer alıyor. Özellikle büyük yankı uyandıran 1987’de ilk defa büyük çaplı yürüyüşün sebebini oluşturan “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası” dergide görseller, sloganlar ve yazılarla desteklenmiştir. Bir diğer olay, cinsel istismarı yapan kişiyi meşrulaştırdığı iddia edilen “Madde 438” in yeniden onaylanması sebebiyle buna karşı başlatılan hareketin üzerinde de çokça durulmuştur.

Derginin kapak sayfaları incelendiğinde genelde kadınların özgürlüğüne, kadınlara karşı yapılan şiddete, baskıya, istismara, ayrımcılığa, küçümsemeye dikkat çekilirken, kadınlar

arasındaki birliktelik, dayanışma ve destek söz konusudur. Derginin kapak sayfalarında mevcut olan sloganlar şunlardır: “Dayak Aileden Çıkmadır”, “Kadınların Üstündeki Baskılara Son”, “Kurtuluşumuz İçin El Ele”, “Bedenimiz Bizim”, “Birbirimize Yapılan Hepimize Yapılmıştır, Davalarda Taraf Hakkı İstiyoruz”, “Bütün Kadınlar 438’e Karşı”, ve “Eve Kapatılmak İstemiyoruz” sloganlarıdır. Bu sloganlardan anlaşılacağı üzere, genel olarak kadına karşı yapılan her türlü şiddete, tacize, baskıya ve hukuk alanında eşitsizliklere karşı kadınların bir dayanışma ve birlikteliği üzerine mesajlar verilmiştir. Görseller incelendiğinde de çok farklı bir sonuç göze çarpmamaktadır. Görsellerde, siyah, beyaz ve mor renkler ağırlıkta kullanılmış, mor ve siyah renkler, kadınların mağduriyetleri, pişmanlıkları, üzüntüleri ve buhranlarını anlatırken, beyaz renk kadınların masumiyetini ve gelecekte umutlu olduklarını göstermektedir. Derginin 3. sayısının kapağındaki fotoğrafın birinde elinde çiçekle şaşkın, korkmuş ve donuk yüz ifadesi ile üniformalı bir kız çocuğunun duruşu ve verdiği mesajlar oldukça dikkat çekicidir. Kız çocuğunun elindeki çiçek sembolü çocuk gelinlere ve çocuk tacizlerine göndermede bulunurken, aynı zamanda üniformasının olması hem daha küçük bir çocuk olduğunun hem de kadınların eğitim hakkının olması gerektiği mesajları verilmiştir. Bir yandan da çocuk ve çiçek sembolü masumiyetin ve umudun da göstergesidir. Ferdinand De Saussure’ün göstergebilimsel analizinde gösteren-gösterilen ışığı altında çalışmada belli başlı *gösterenler*, mor, siyah ve beyaz renk; *gösterilen* sırasıyla hüzün, kırgınlıklar ve umut olmuştur. *Gösterenler*, yan yana oturan kadınlar, saçları örgülü kadın, tesettürlü kadın ve güneş gözlüklü kısa etekli kadın, siyah ve beyaz kadın; *gösterilenler* sırasıyla dayanışmanın varlığı, geleneksel kadın imajı, modern kadın imajı, ten rengi ayırt etmeden birlikteliğin vurgusunun yapılmasıdır. Roland Barthes’ın yananlam ve düzanlam çerçevesindeki analizine göre de belli başlı çıkarılan yananlamlar; “Her şey sen onun kolları arasındayken başlar, senin kolların onun bulaşık kabındayken biter” kadınların en başta bir mutluluğa kandıklarını ama sonrasında bu dünyaya hizmet etmek için geldiklerini ifade eden bir cümledir. *Bu görevlerin özellikle erkeklere itaat ve hizmet etmek konusunda bir kalıba yerleştirilmesi söz konusudur. Erkeklerin kadınları bir nevi “hizmetçi” gibi gördükleri yananlamı çıkmaktadır.* “Kadınlar vardır” sloganı ise kadınların toplumda bir birey olarak var olduğunu gösterirken, yananlam noktasında kadınların hukuki anlamda söz sahibi olması gerektiğini savunan bir cümledir. “Bedenimiz Bizim” sloganının yananlamı kadınların her daim cinsel istismara maruz kalarak metalaştırıldığını göstermektedir.

Feminist dergisinin bu veriler ışığında, dönemin olaylarına ışık tuttuğu kaçınılmaz olmuştur. Kadınların seslerini duyuran, kadın haklarının ön planda tutulduğu feminist ve özgür bir mecra alanı olması toplumu bilgilendirmiş ve belli bir farkındalık oluşturmuştur.

Kadınların baskı altında olmadan diledikleri gibi düşüncelerini dile getirmeleri ve kamuoyunda bu düşüncelerini yayabilmeleri kadınların kabuğundan sıyrılıp cesaretlenmesini sağlamıştır. Dergi gibi önemli bir iletişim alanı sayesinde aktarılan ideolojiler sayesinde o dönemde kadın kitleleri ve hatta (görsellerde yer alan erkeklerin de desteği gibi) erkeklerin bile üzerinde önemli bir algı oluşturmuşlardır.

Kaynakça

- Arat, N. (1997). “Yaşanan Örneklerinde Şeriat ve Kadın”. *Kadınların Gündemi*. (Necla Arat). İstanbul: Say Yayınları, 9-26.
- Atılğan, D. K. (2013). “Antik Yunan’da Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili”. *Yedi: Sanat, Tasarım Ve Bilim Dergisi*. 10 (1): 15-27.
- Barthes, R. (2018). *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berktaş, F. (1997). “Tanımlanması Serbest Bir Nesne: Kadın”. *Kadınların Gündemi*. (Necla Arat). İstanbul: Say Yayınları, 89-97.
- Bilmiş, H. O. (2006). *1988-1990 Yıllarında Dünya Değişirken Türkiye’de Sosyalist Feminizme Kaktüs’ten Bakmak*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı.
- Bora, A.; Günel, A. (2016). *90’larda Türkiye’de Feminizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fiske, J. (2013). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev. S. İrvan). Ankara: Pharkmakon Yayınevi.
- Gottdiener, M. (2005). *Postmodern Göstergeler*. (Çev. E. Cengiz, H. Gür ve A. Nur). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Işık, S. N. (2016). “1990’larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler”. *90’larda Türkiye’de Feminizm*. (Der. A. Bora ve A. Günel). İstanbul: İletişim Yayınları, 41-72.
- Kardam, F.; Ecevit Y. (2016). “1990’ların Sonunda Bir kadın İletişim Kuruluşu: Uçan Süpürge”. *90’larda Türkiye’de Feminizm*. (Der. A. Bora ve A. Günel). İstanbul: İletişim Yayınları, 87-108.
- Kılıç, S. M. (2019). “Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergileri (1923-1992)”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 10 (17): 2139-2156.
- Kırkpınar, L. (2001). *Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Odabaşı, H. A. (2006). *Grafikte Temel Tasarım*. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.
- Oktay, S. (1997). “Medeni kanunda Kadın”. *Kadınların Gündemi*. (Necla Arat). İstanbul: Say Yayınları, 51-64.

- Özdemir, A. (2012). *Beden Dili Etkili İletişim Etkili Konuşma*. Ankara: Altınpost Yayıncılık.
- Özen, H. (1994). *Tarihsel Süreç İçinde Türk Kadın Gazete ve Dergileri (1868-1990)*. İstanbul: Graphis Ltd.
- Özüdoğru, B. (2018). “Beyaz Feminizm Ve Öteki Kadınlar”. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 12: 304-319.
- Parsa, S.; Parsa, A.F. (2012). *Göstergebilim Çözümlemeleri*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Peltekoğlu, F. B. (1995). “Dergiciliğin Gelişimi ve Türkiye’de Kadın Dergileri”. *Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi*. 9 (1): 113-139.
- Rifat, M. (2008). *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rifat, M. (2019). *Göstergebilimin ABC’si*. Ankara: Say Yayınları.
- Salmış, F. (2012). *Söz, Renk, Mekan ve İmaj Uyumunda Beden Dili – Beden Dili ve Kodları-*. İstanbul: Elit Kültür.
- Sancar, S. (2014). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saussure, F. D. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev. B. Vardar). İstanbul: Multilingual.
- Schroeder, S. K. (2007). *Popüler Feminizm: Türkiye ve Britanya’da Kadın Dergileri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Sözen, M. (2003). *Sinemada Renk – Sembolik Anlamlar-*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tekeli, Ş. (2015). “1980’ler Türkiye’inde Kadınlar”. *1980’ler Türkiye’inde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. (Şirin Tekeli). İstanbul: İletişim Yayınları, 15-46.
- Tekeli, Ş. (2017). *Feminizmi Düşünmek*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Timisi, N.; Gevrek, M. A. (2016). “1980’ler Türkiye’inde Feminist Hareket: Ankara Çevresi”. *90’larda Türkiye’de Feminizm*. (A. Bora ve A. Günal). İstanbul: İletişim Yayınları. 13-39.

İnternet Kaynakları

- “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası Bildirisi, 1987”.
<http://bianet.org/kadin/medya/10139-dayaga-karsi-dayanisma-kampanyasi-bildirisi-1987> . Erişim Tarihi: 19.12.2019.
- Feminist Dergisi. <http://www.pazartesidergisi.com/feminist.html> . Erişim Tarihi: 10.11.2019.
- Feminist Dergisi Tanıtımı. <https://www.birazoku.com/feminist-dergisi-tum-sayilar-tipkibasim-kolektif> . Erişim Tarihi: 23.12.2019.

Koç, H. (Ekim 1987). “Feminist Dergisi 3. Sayı”.

<http://www.pazartesidergisi.com/pdf/Feminist3.pdf> . Erişim Tarihi: 09.01.2020.

Madde 438. <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/45464874-be29-4931-bb44-0bf2ae0415ef?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> . Erişim Tarihi: 08.01.2020.

SİMETRİK İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAZIM KURALLARI

Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.

Aksi belirtilmedikçe gönderilen çalışmalarla ilgili tüm yazışmalar çalışmanın ilk yazarıyla yapılacaktır. Makale gönderimi online olarak ve <http://dergipark.gov.tr/siad> üzerinden yapılmalıdır. Dergiye gönderilen çalışmalar, Word 97-2003 ve üzerindeki sürümleri ile yazılmış elektronik dosya olmalıdır.

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'nin yazım kuralları aşağıda maddeler halinde özetlenmektedir:

1. Çalışmalar, A4 formatında üst, alt, sağ ve sol taraftan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, 12 punto Times New Roman yazı tipinde ve 1,5 satır aralık ölçüsü ile hazırlanmalıdır. Paragraf başı, 1,25 cm içeriden olmalıdır.
2. Çalışmalar, 3000 - 9000 sözcük arasında olmalı ve 25 sayfayı geçmeyecek boyutta olacak biçimde düzenlenmelidir. Yazar(lar)ın sayfa numaraları vermelerine gerek yoktur.
3. Yazar/yazarların adları, dergiye gönderilen çalışmanın içeriğinde yer almamalıdır. Çalışma, hakemlerce olumlu rapor ile değerlendirildiği takdirde editör tarafından çalışmanın başlığının hemen altında sağa bitişik şekilde verilecektir. Ayrıca yıldız dipnot şeklinde (*) yazarın unvanı, kurumu ve e-posta adresi sayfanın en altında dipnotta belirtilecektir. Dipnot, 10 punto olacaktır.
4. Türkçe ile yazılan çalışmalarda, Giriş bölümünden önce 150-200 sözcük arasında çalışmanın kapsamını, amacını, ulaşılan sonuçları ve kullanılan yöntemi belirten Türkçe ve sonrasında İngilizce özet yer almalıdır. Çalışmanın İngilizce başlığı, İngilizce özetin üzerinde yer almalıdır. Türkçe ve İngilizce özetlerin altında, çalışmanın içeriğini yansıtan 3-5 arası anahtar kelime yer almalıdır. İngilizce ile yazılan çalışmalarda, İngilizce özet üstte ve Türkçe özet altta yer almalıdır.
5. Çalışmaların başlıca şu unsurları içermesi gerekmektedir: Başlık, Türkçe özet ve anahtar kelimeler; yabancı dilde başlık, İngilizce özet ve anahtar kelimeler; giriş, ana metin bölümleri, sonuç ve kaynakça. Literatür taramasına dayalı kuramsal çalışmalarda başlıklar için numaralandırma yapıp yapmama, yazar(lar)ın inisiyatifine bırakılmaktadır. Araştırmaya dayalı çalışmalarda, başlıklar için numaralandırma yapılması gerekmektedir. Araştırma bölümünün içeriğinde araştırmanın yöntemi, araştırmanın amacı ve önemi, veri toplama araçları gibi başlıklar mutlaka alt başlıklar olarak verilmelidir.

6. Çalışmalarda tablo, grafik ve şekil gibi göstergelerin başlıkları, numaralandırılmak suretiyle kalın puntolu ve ortalı olarak yer almalıdır. Yazar(lar), tablo, grafik ve şekil gibi unsurlarda sayfaya sığması için puntoları istedikleri ölçüde küçültebilirler. Ancak normal koşullarda 10 punto ideal ölçü olarak kabul edilmektedir.

7. Yayınlanmak üzere gönderilen çalışmalar, sisteme bir ek dosya ile birlikte gönderilmelidir. Bu ek dosyada çalışmanın tam adı, yazar/yazarların unvan(lar)ı, ad(lar)ı ve soyad(lar)ı, çalıştıkları kurum ile birlikte kendilerine ulaşılabilecek cep telefonu numarası ve e-posta adresi yer almalıdır.

KAYNAKLAR

Kaynakların doğru verilmesinden çalışmanın yazar(lar)ı sorumludur. Bu nedenle, çalışmanın yazar(lar)ı, bu hususa oldukça özen göstermelidir. Kaynakçada gösterilen tüm kaynaklar metinde belirtilmelidir. Kaynaklar, kaynakça içerisinde alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Referans Stili ve Formatı

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi, metin içi alıntılama ve kaynak gösterme için APA (American Psychological Association) kaynak stiline uyan bir yol izlemektedir. Kaynaklar, aşağıda yer alan örneklerdeki gibi gösterilmelidir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar, metinde parantez içinde yazar(lar)ın soyad(lar)ı, yayın tarihi ve sayfa numarası yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır.

Örnekler:

Tek yazarlı kaynak;

(Aktan, 2018: 36)

İki yazarlı kaynak;

(Becan ve Ustakara, 2017: 65)

Üç ve daha çok yazarlı kaynak;

(Balcı ve ark., 2013: 8)

Atıflar parantez içinde şöyle sıralanmalıdır

(Ustakara, 2015: 142; Göksu, 2018: 123)

Not: Kurumlar kaynak olduğunda, metinde kısaltması yazılır. Örneğin, Türk Dil Kurumu kaynak olduğunda, metin içerisinde (TDK, 1996: 35) gibi bir kaynak gösterimi olur.

Kaynakça Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar, metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Tek Yazarlı Kitap

Becan, C. (2015). *Reklamı Ters Yüz Etmek: Korku Politikası Üzerinden Anti Ütopik Bir Bakış*. Konya: Eğitim Kitabevi.

b) Türkçeye Çevrilmiş Kitap

Habermas, J. (2001). *İletişimsel Eylem Kuramı*. (Çev. T. Bora ve M. Sancar). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

c) Editörlü Kitap

Korkmaz, A. (2015). “Kültürel Emperyalizm Bağlamında Küresel Kültürün Yerel Kültüre Etkisi”. *Küreselleşme Ekseninde İktidar ve İletişim: İktidarın İletişimi İletişimin İktidar Etkisi*. (Ed. F. Ustakara). Konya: Literatürk Academia, 183-246.

d) Çok Yazarlı Kitap

Ustakara, F.; Göksu, O. (2018). *Halkla İlişkiler Çalışmaları ve Etkinlik Düzeyi: İSO 500 Araştırması: Şirketler Bazında Kapsamlı Bir Halkla İlişkiler Araştırması*. Konya: Literatürk Academia.

Makale

a) Makale

Yağbasan, M.; Ustakara, F. (2008). “Türk Toplumunda Kahvehane ve Kafelerdeki İletişimsel Ortamı Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması (Gaziantep İli Örneği)”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 18 (1): 233-260

b) DOI’si Olan Makale

Şahan, S. (2018). “Politikaların Üretiminde ve Sunumunda Uzmanlar: Yeni Politik Seçkinler Üzerine Bir İnceleme”. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17 (3): 941-958. Doi no: <http://dx.doi.org/10.21547/jss.371612>.

Tez

Aktan, E. (2007). *Kurumsal İletişim Sürecinde Liderin Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sunum, Bildiri

a) Tam Metin Olarak Yayımlanan Bildiriler

Göksu O. (2013). “Siyasal İletişim Perspektifinden Balkon Konuşmalarına Yönelik Bir Söylem Analizi”. *1. Uluslararası Siyasal İletişim, Demokrasi Ve Yeni Süreçler Sempozyumu*. 21-23 Kasım 2013, Diyarbakır, 20-40.

b) Sözlü Olarak Sunulmuş ve Yayımlanmamış Bildiriler

Ustakara, F.; Mavnacıoğlu, K.; Görpe, S. (2012). “The Change in the Perception of Public Relations in the Public Sector: From Publicity to Consensus Building?”. (Unpublished). *EUPRERA 2012 Congress*. 20- 22 September 2012, İstanbul.

Diğer Kaynaklar

a) Gazete Yazısı

Hızlan, D. (2018). “Yarının Sanatçısı 35 Genç”. *Hürriyet Gazetesi*. 5 Ağustos 2018, Sayfa: 18.

(Akademik türden olmayan güncel dergiler için de aynı şekilde kaynak gösterimi yapılır.)

b) Ansiklopedi

AnaBritannica (1994). *Genel Kültür Ansiklopedisi*. Cilt: 17. İstanbul: Ana Yayıncılık.

c) Sözlük

Püsküllüoğlu, A. (2007). *Çağdaş Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

d) Web Sitesi

Uçar, O. (tarih belirtilmemiş). “Kitle İletişim Araçları Nelerdir? Kitle İletişim Araçlarının Tarihi ve Kullanım Alanları Nelerdir?”.

<https://www.bilgiustam.com/kitle-iletisim-araclari-nelerdir-kitle-iletisim-araclarinin-tarihi-kullanim-alanlari-nelerdir/> . Erişim Tarihi: 08.08.2018.

e) Televizyon ve Sinema Yapımı

Kılıç, Y. (Yapımcı). Üstel, A. (Senarist). Baytan, N. (Yönetmen). (1982). *Yedi Bela Hüsnü*. [Film]. Türkiye: Cumhuriyet Film.

Alp, M. Y. (Yapımcı). Aydemir, S.; Kaman, M.; Kaman, E. (Senarist). Aydemir, S. (Yönetmen). (2014). *Kardeş Payı*. [Dizi]. Türkiye: NTC Yapım

Not: Kaynak bir kurum olduğunda; önce kısaltması, sonra kurumun tam adı yazılır. Örneğin; TDK (Türk Dil Kurumu) (2015). *Genel Açıklamalı Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

İLETİŞİM İÇİN:

Web sitesi: <http://dergipark.gov.tr/siad>

E-posta: info@simetrikiletisim.com

AMAÇ

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'nin yayımlanmasının temel amacı, Simetrik İletişim Platformu'nun iletişim bilimi alanına bilimsel araştırma yöntemlerine bağlı olarak akademik düzeyde bir katkı sağlamasıdır. Simetrik İletişim Platformu'nun akademik camiadaki üyeleri, iletişim biliminin sosyal bilimler içerisindeki konumunun güçlenmesine çaba sarf etmektedirler. Akademisyenler, araştırmacılar, profesyoneller, öğrenciler ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşlar derginin hedef kitlesini oluşturur.

KAPSAM

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'nin amacı, kapsamını da belirleyici niteliktedir. Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi, iletişim bilimi kapsamındaki tüm çalışmaların yayımlanmasına açık bir dergidir. İletişim ile bağlantılı tüm çalışmalar, derginin içeriğine bağlı olarak değerlendirmeye alınır.

Akademik araştırmacılar, iletişim profesyonelleri ve iletişim politikası belirleyicilerine yönelik bilimsel bilginin paylaşıldığı küresel bir platform oluşturmak için iletişim konusunu çeşitli açılardan ele alan orijinal araştırma, çeviri, derleme, olgu sunumu ve kitap incelemesi yazıları yayınlar. İletişim konusuyla ilgili ve derinlikli yorumlar içeren sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, antropoloji, felsefe, tarih ve diğer alanlardan da katkılara açıktır. Bir başka deyişle, iletişim bilimi alanı ile bağlantı kurulması suretiyle diğer sosyal bilimler disiplinlerinden çalışmalar dergide yayımlanabilir.

Amaç ve kapsam doğrultusunda, aşağıdaki başlıklarda yer alan bilgiler, Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'ne ilişkin geniş bilgi edinilmesini sağlamaktadır.

YAYIN POLİTİKASI

Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin içeriği, derginin amaç ve kapsamı ile uyumlu olmalıdır. Dergi, iletişim bilimi alanında, orijinal araştırma niteliğindeki yazıları yayınlamaya öncelik vermektedir. Alana katkı sağlayacak çeviri, derleme, kitap eleştirisi vb. yayınların yayımlanması da Simetrik İletişim Platformu'nun önemli bir yayın politikasıdır.

Dergi, her yılın Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere periyodik olarak yılda iki kez çıkarılır. Yazarlar tarafından çalışmalar Ocak sayısı için bir önceki yılın Eylül ayının başlangıcından Kasım ayının ortasına kadar; Temmuz sayısı için o yılın Mart ayının başlangıcından Mayıs ayının ortasına kadar olan süreçte gönderilmelidir. Simetrik İletişim Platformu, düzenlenen bilimsel etkinliklerin değerlendirilmesi için gerekli gördüğü durumlarda Özel Sayı çıkarabilir.

GENEL İLKELER

Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi adına, daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir.

Çalışmada gerekli izinlerin alınıp alınmadığından yazar(lar) sorumludur. Derginin alınması gereken bu izinlerle ilgili hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Editör, gönderilen çalışma biçimsel esaslara uygun ise, gelen yazıyı yurtiçinden ve /veya yurtdışından en az iki hakemin değerlendirmesine sunar. Hakemler tarafından yayınlanması kabul edilen çalışmalar, hakemler gerek gördüğü takdirde çalışmada istenen değişiklikler yazarlar tarafından yapıldıktan sonra yayınlanır. Tüm hakemler çalışmayı yayınlanabilir bulmaz ise, çalışmanın yayınlanamayacağı yazar(lar)a bildirilir. İki hakemden biri çalışmayı yayınlanabilir nitelikte bulmaz ise, çalışma üçüncü hakeme gönderilir. Üçüncü hakemin kararı, çalışmanın yayınlanma durumunu belirler.

Çalışma yayınlanmak üzere Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'ne gönderildikten sonra yazarlardan hiçbirinin ismi, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve yeni bir isim yazar olarak eklenemez ve yazar sırası değiştirilemez.

Yayınlanan çalışmalara ait yazı ve resimlerin tüm hakları Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'ne aittir.

Yazarların Sorumluluğu

Çalışmaların bilimsel ve etik kurallara uygunluğu yazar(lar)ın sorumluluğundadır. Yazar(lar), çalışmayı dergiye göndererek çalışmanın daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirmede olmadığı konusunda teminat sağlamış olur(lar). Yazar(lar); intihal, izinsiz belge kullanma gibi etik olmayan uygulamalardan kesinlikle kaçınmalıdır(lar).

Gönderilen çalışma çok yazarlı ise, çalışmaya tüm yazarların akademik ve bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır. Yazar olarak gösterilen tüm bireyler yazar olmanın ölçütlerini karşılamalıdır. Yazarların isim sıralaması, çalışma dergiye gönderilmeden önce ortak verilen bir karar olmalıdır. Çalışma yayınlanma aşamasında iken, bu konuda herhangi bir değişiklik yapılması söz konusu edilemez.

Yazarlık için yeterli ölçütleri karşılamayan ancak çalışmaya katkısı olan tüm bireyler çalışmanın sonunda, kaynakça bölümünde önce “teşekkür / bilgiler” kısmında sıralanmalıdır. Bu nitelikteki kişilere örnek olarak sadece teknik destek sağlayan, yazıma yardımcı olan ya da sadece genel bir destek sağlayan, finansal yönden veya materyal desteği sunan kişiler gösterilebilir.

Bir yazar kendi yayınlanmış çalışmasında kendisinden kaynaklanmayan belirgin bir hata ya da yanlışlık tespit ederse, bu yanlışlıklara ilişkin düzeltme ya da geri çekme için editör ile hemen iletişime geçme ve işbirliği yapma sorumluluğunu taşır.

Editör ve Hakem Sorumlulukları ve Değerlendirme Süreci

Editörler, bilimsel etik anlayışına bağlı olarak çalışmaları, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, cinsel yöneliminden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi yaklaşımından bağımsız olarak değerlendirirler. Yayına gönderilen çalışmaların adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmeleri sürecini yönetirler. Gönderilen çalışmalara ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalacağını garanti altına alırlar. Editörler, içerik ve yayının toplam kalitesinden sorumludurlar. Gerekli olduğunda, hata sayfası yayınlamalı ya da düzeltme yapmalıdırlar.

Editör; yazarlar, editörler ve hakemler arasında çıkar çatışmasına izin vermez. Hakem atama konusunda tam yetkiye sahiptir ve Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi'nde yayınlanacak çalışmalarla ilgili nihai kararı vermekle yükümlüdür.

Hakemler, değerlendirecekleri makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, cinsel yöneliminden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi yaklaşımından bağımsız olarak değerlendirirler. Değerlendirmelerinin sonucunda, bilimsel araştırma yöntemlerini esas alarak

tarafsız bir yargıya varmalıdırlar. Hakemler, eğer çalışmada mevcut ise yazarların atıfta bulunmadığı konuyla ilgili yayınlanmış çalışmaları tespit etmelidirler. Gönderilmiş çalışmalara ilişkin tüm bilginin gizli tutulmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdırlar. Hakem, çalışma konusu hakkında kendini konuya hâkim konumda hissetmiyor ya da iş yoğunluğuna bağlı olarak zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu derhal bildirmeli ve editörden hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde, hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir. Editörün inisiyatif üstlenmesiyle bazı durumlarda ilgili hakemlerin makaleye ait yorumları aynı makaleyi yorumlayan diğer hakemlere gönderilerek hakemlerin bu süreçte aydınlatılması yoluna gidilebilir.

AÇIK ERİŞİM İLKESİ

“Bilgi paylaştıkça çoğalır” prensibine bağlı olarak; Simetrik İletişim Platformu, “Açık Erişim İlkesini” gözetir. Açık erişimli bir yayın olan Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi’nin, tüm içeriği okura ya da okurun dahil olduğu kuruma ücretsiz olarak sunulur. Okurlar, ticari amaç haricinde, yayıncı ya da yazardan izin almadan dergi makalelerinin tam metnini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, arayabilir ve link sağlayabilir.